SEZAİ KARAKOÇ

SAMANYOLUNDA ZİYAFET

oruç yazıları

DİRİLİŞ YAYINLARI

YAZARIN ÖBÜR ESERLERİ

(DİRİLİŞ YAYINLARI'ndan)

ŞİİR:

ŞİİRLER I — Hızırla Kırk Saat
ŞİİRLER II — Taha'nın Kitabı/Gül Muştusu
ŞİİRLER III — Körfez/Şahdamar/Sesler
ŞİİRLER IV — Zamana Adanmış Sözler
ŞİİRLER V — Ayinler/Çeşmeler
ŞİİRLER VI — Leylâ ile Mecnun
ŞİİRLER VII — Ateş Dansı
ŞİİRLER VIII — Alınyazısı Saati
ŞİİRLER IX — Monna Rosa
GÜN DOĞMADAN (Şiirlerin Toplu Basımı)

HİKÂYE:

HİKÂYELER I — Meydan Ortaya Çıktığında
HİKÂYELER II — Portreler

PİYES:

PİYESLER I•ARMAĞAN

ÇEVİRİ ŞİİR:

BATI ŞİİRLERİNDEN•İSLÂMIN ŞİİR ANITLARINDAN

DÜŞÜNCE:

RUHUN DİRİLİŞİ•KIYAMET AŞISI•ÇAĞ VE İLHAM I-II-III-IV• İNSANLIĞIN DİRİLİŞİ•DİRİLİŞ NESLİNİN ÂMENTÜSÜ •YİTİK CENNET•MAKAMDA•İSLÂMIN DİRİLİŞİ•DİRİLİŞ MUŞTUSU •VAROLMA SAVAŞI•İSLÂM•İSLÂM TOPLUMUNUN EKONOMİK STRÜKTÜRÜ • DÜŞÜNCELER I-II • GÜNDÖNÜMÜ • DİRİLİŞİN ÇEVRESİNDE • FİZİKÖTESİ AÇISINDAN UFUKLAR VE DAHA ÖTESİ I-II-III• YAPI TAŞLARI VE KADERİMİZİN ÇAĞRISI I-II•U-NUTUŞ VE HATIRLAYIŞ•ÇAĞDAŞ BATI DÜŞÜNCESİNDEN•

DENEME:

EDEBİYAT YAZILARI I Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir
EDEBİYAT YAZILARI II Dişimizin Zarı
EDEBİYAT YAZILARI III Eğik Ehramlar

İNCELEME:

YUNUS EMRE•MEHMED ÂKİF•MEVLÂNA

GÜNLÜK YAZILAR:

FARKLAR•SÜTUN•SÛR•GÜN SAATİ

SÖYLEYİŞLER:

röportaj:

TARİHİN YOL AĞZINDA

konferans:

ÇIKIŞ YOLU I- Ülkemizin Geleceği
ÇIKIŞ YOLU II- Medeniyetimizin Dirilişi

meydan konuşması:

ÇIKIŞ YOLU III- Kutlu Millet Gerçeği

SEZAİ KARAKOÇ

SAMANYOLUNDA ZİYAFET

oruç yazıları

DİRİLİŞ YAYINLARI
P.K. 1279, Sirkeci - İstanbul. Nuruosmaniye Cd.
Derin Han, No: 8/1, 34410 Cağaloğlu - İstanbul
Posta Çeki No: 348155 Tel: (0212) 519 04 57

BU KİTAP

Bu kitap, yazarın, ömür boyu, daha çok ramazanlarda yazdığı oruç hakkındaki yazılardan oluşmaktadır. Bu bakımdan, kitap, oruçla ilgili düşüncelerin yanısıra, duyuşları ve bir dönemin toplum yaşantısından kesitler ve izlenimleri de yansıtmaktadır. Yazıların yayınlandığı dergi ve gazeteler, yayınlandıkları tarihle birlikte ve parantez içinde de alındıkları kitaplar, yazıların altında gösterilmiştir.

"Orucun Aynasında Hayat" isimli yazı, bir yerde yayınlanmamış olup bu kitap için hazırlanmıştır. Bazı yayınlanmış yazılar da ilk kez bu kitapta gözükmektedir.

Kitaplara ve bir ömre yayılmış oruçla ilgili bu yazıların bu kitapta bir araya gelişi, yıllardan beri, dostların ve okurların isteği olup bugün bu kitapla gerçekleşmiş bulunmaktadır.

© Diriliş Yayınları. BU KİTAP DAHİL BÜTÜN ESERLERİMİZİN TÜM YAYIN HAKLARI SAKLIDIR (Değerlendirme amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yazarın yazılı izni olmadan, hiçbir surette alınamaz, çoğaltılamaz, çevirisi yapılamaz, radyo, TV'lerde okunamaz, kaset ve CD'lere aktarılamaz, Internet dosyası açılamaz).

Baskı-Cilt: Bayrak Matbaacılık
İstanbul – Ekim 2004

SAMANYOLUNDA ZİYAFET

BETONLARI KIRAN ORUÇ

Bir ev nasıl yılda bir defa temizlenir, örümcek ağlarından kurtarılır, kiremitleri aktarılır, sıvanır, yıkanır, onarılır ve badana edilir, yani yeni yapılmış hale getirilirse, bir ruh da, yılda bir kere, böyle bir genel temizlik ve revizyon ister. Bir şehrin temizlenmesi, onarılması, yeniden yapılması, sıva, boya ve badanaların tazelenmesi ile müslüman bir şehrin oruç boyunca ruhî canlılık ve hareketi, yükselme ve ilerlemesi birbirini çok andırır. Oruç, demek ki, bir noktadan bakılınca, ruhun ve vücudun dezenfekte edilmesi oluyor.

Oruç, tek başına bellibaşlı ibadetlerden olduğu gibi, bir de öbür ibadetlerin yatağı olmak gibi bir özellik taşıyor. Kur'an en çok bu ay okunuyor, namaz en çok bu ay kılınıyor. Öbür ibadetleri çağıran, toplıyan ve sunan bir yanı var. Şuuraltımızdaki bütün dindarlığı, ramazan, yaşama alanımıza, şuuraltında yatan ve hep yarınlara bırakılan niyetleri, ramazan, şuuraltını dinamitliyerek, gün ışığına çıkarıyor. Bir de bakıyoruz, namaz kılanların dolaylarında olup da namaz kılmıyanları, ramazan, bir çığ gibi camilere

sürüklemiş. Bir de bakıyoruz ki, ruhta kayalık olan bir yer, bir dinamitle asfalt olmuş.

Ortalama bir ömre, ramazanları bitiştirerek düşünürsek, aşağı yukarı beş yıl sürekli, kesiksiz oruç düşer ki, orta ruhî kuvvette bir müslümanın, irade, dayanma ve ruhî sağlamlık, ibadet kudret ve hacmi için oldukça açık, âdeta matematik bir fikir verir.

Alışkanlıkların bir elâstikîliği vardır. O elâstikîliği kaybetti mi, canlılığını kaybetmiş yaşama parçaları haline geldi mi, içgüdünün üstünü çok kalın bir kül tabakası örttü mü, insan için tehlike baş gösterir. Delilik, aklın içgüdülerle karşılıklı etki gücünü yitirmesi ve donmuş alışkanlıklar ağına teslim olmasıdır. Bir alışkanlık yolunda aklın betonlaşması. Medeniyetlerin yıkılması da böyle açıklanabilir. İnsanlar, öyle donmuş tarihî şartlar ve biçimler içine girer ki, ruh yaşama sevincini ve anlamını yitirir. Bu betonları kıracak bir çıkış yolu arar. İşte oruç, külü deşer, betonları kırar, eskiyen dünyayı tazeler, alışkanlıkları elâstikîleştirir, donmalarını önler, içgüdüleri pırıl pırıl yapar, insanı melankoliye düşmekten, yani eşyayla ilgiyi kesmekten korur, kâinatı yeniden yaşanmağa değer bir yer haline getirir, insanı yeni doğmuşcasına yaşamaya hevesli, iştihalı bir yeni insan yapar.

Yeni İstiklâl, 1962
(İslâm)

SAMANYOLUNDA ZİYAFET

Oruçtur.

Bir kuşluk gibi, ağaçların arasından, kuş seslerinin marul içi tazeliğindeki bebeksi sevinçlerinin içinden GÜNEŞ NEŞESİ'nin yürüyerek insanları kuşatışı gibi gelen Oruçtur.

Yüzünde nur, elinde Kur'an, dudaklarında salâvat, yüreğinde Yaratan sevgisi ve korkusu, hayalinde ideal islam yurdu, kafasında gerçekçi gurursuz akıl, ruhunda ve vücudunda namaz, mü'min ve müslüman aydır bu gelen; Oruç ayı.

Oruçladır.

Dinî yaşayışın en konkre hali oruçladır. Deniz balık için ne kadar canlı ve kaçınılmazsa ve onu ne kadar içine almış kuşatmışsa, dinin insanı zaptetmesi, insanın tabiatüstüyle reel bağlantı kurması onunladır.

Hayvandan meleğe doğru, yolculuk; içteki karanlıkların eriyişi, yerini metafizik ışıkların alması Oruçla...

Gerçek gün doğuşu, gerçek kuşluk; gerçek öğle; gerçek ikindi; gerçek akşam ve gün batışı, gerçek gece ve yatsı, Oruçla.

Gerçek zaman Oruçladır.

Orucu, oruca, oruçta ve oruçtandır.

Küfrün sığınacak delik araması oruçtansa, mü'minin, dalgaların med günü kıyılara koşuşu gibi koşuşu orucadır.

Güneş bir dağın yarığından çıkarken, bir gül açılırken, bir çocuk, okula başladığı an; bir insan şehit olduğu vakit; su kaynağından çıkarken neyse mü'min de oruçta o.

O, ramazanın birinci günü orucu içine ekmiştir. Üçüncü gün oruç yeryüzüne çıkar, onuncu gün kök ve göğdelidir. On beşinci gün dallar sürer, yirminci gün yapraklar açar; yirmi beşinci gün çiçek, çiçek, çiçek... Son gün: dalları bastı kiraz. Ulu ve yüce bîr ağaçtır artık inanç insanda. Kök en derinde; yemiş, nur olarak yüzdedir.

İşte bunun için müslümanı ilk bakışta tanırsınız.

Oruç, öyle bir ruh kalıbıdır ki, her gün, ortalığın ilk ağardığı vakitten ilk karardığı vakte kadar, içimizi oraya yerleştiririz; orada ruh bir biçim alacak; bir öz kazanacak, billurlaşacak; yıkanacak, canlanacaktır. Gece dinlenecek; bir gün sonra yine ayni çerçeveye girecek; böyle böyle; bir ay sonunda yepyeni ve taptaze bir insan yüreği, ruhu ve vücudu olacaktır mü'minin yüreği, ruhu ve vücudu.

Oruç, insanın katıldığı, her yıl bir ay katıldığı bir ruh şölenidir.

Üstün insanların davetlisi olduğu bir tabiatüstü ziyafet,

bir gök sofrasıdır.

Yâni, Samanyolunda Ziyafet.

Yeni İstanbul, 1964
(İslâm)

ORUÇ VE ÇOCUK

Çocuk, daha birkaç yaşındayken, bu ayda, sık sık «oruç» ve «oruç tutmak» kelimelerini işitir ve bu ilkin anlaşılmaz loş bir düşünce getirir ona. Dünyadan parça parça alçılar kopardığı döneminde, belki karşılaştığı ilk mücerret şeyin Oruç olduğunun farkına varır. Derhal konkre plana geçen bu abstrenin, ilk gerçeğini görünür planda arar. « Orucun tutuluşu» ona ilkin kaçtığını hatırlatır ve bundan orucun bir kuş, bir horoz veya bir güvercin olduğunu sanır. Kırmızı bir kuş veya mavi bir güvercin. Bu yüzdendir ki, çocuk orucun adına ilk dikkat ettiği ramazanda daha çok kuşları tutmak ister ve akşam eve dönünce «ben de bugün oruç tuttum» der.

Aslında çocuk pek de yanlışlık yapmamıştır. Çünkü : Oruç, içimizden kafasını çıkarıp şu yokluk çöplüğünü altın tüyleriyle şereflendiren ve sonsuz üstün sesiyle yüreğin gecesini sona erdiren bir kırmızı horozdur. İnançların üstünde pırr... diye uçan bir güvercindir. Ve oruç tutmak, insan yüreğini canlı, cıvıl cıvıl sesli kuşlarla doldurmak değil midir? O kuşlar ki, âdeta gökyüzüyle beslenir ve gökyüzünü

örtünürler.

Çocuk biraz daha büyüyünce, artık işin aslını öğrenir gibi olmuştur. Büyüklerinin yemek yememesi, çay içmemesi, o garip ve saçma sigaralarını tüttürmemesi, onu çok şaşırtır ilkin. Fakat büyük, zaten büyük olduğu için, yalnız bu hakla bile çocuğu şaşım şaşım eder. Fakat çocuk yenilmez. «Büyük» olmak ister. Büyüklüğünü ilk belgeliyecek olanı oruç olarak görür. Yavaş yavaş, anne babayı bağlıyan; bütün gündüz boyunca onların şu mahut sigaralarını bile boykot eden bu mistik güç, onu kavrar. Çocuk oruca başlamıştır.

Fakat henüz orucu tam tutamamakta, bazı günler öğleye kadar ancak dayanabilmektedir. Böyle böyle alıştırılır ve alışır.

Oruçla ona, madde dışı bir dünyanın ilk ışıkları yanar. Ona yani çocuğa. Başka bir dünyanın meşaleleri...

Daha büyümüş bir çocuk, bütün gündüz oruç tutmağa başlar. Bunu başardığı gün, omuzlarda taşınır, hediyelere boğulur. Böylece orucun, insanı, omuzlardan başlamak üzere gökyüzüne kaldırdığını, bilinmezliğin zengin hazinelerinden sevimli ve güzel eşya çıkarıp dağıttıran cömertliği olduğunu bilmektedir artık çocuk.

Bu, çocuğun oruçtaki duygusunun bir yanı. Öte yandan, o, kendisinden bir süre yemek yememesini, su içmemesini isteyen bir buyruğun geldiğinin farkındadır. Bu buyruk nereden gelmektedir? Bunu düşündüğü zaman, büyük bir heyecan kaplar içini : kutsal korku, kutsal sevgi, kutsal heyecan.

İşte ona o vakit, soruları hep öteye çevirdiği anda, ölümün, doğuşun ne olduğunu sormağa başladığı dönemde,

Allah'ı öğretirler.

İşte o zaman o, oruçla gerçek bağlantısını kurar; bu dünyaya geçici bir süre için indirilmiş küçük bir hükümdar olduğunu anlar o zaman.

O zaman, oruç ve namaz, ona, babasının okuduğu Kur'an seslerinin başka biçimler halinde bir insana yerleşişi gibi gelir.

İftar topu, zaferdir onun için. Çocukluğun tabiat üstündeki zaferi. Çocuk tabiatı yenmiştir; top bunun için patlar.

Ramazan, yıllar yılı, böylece çocuğu büyütür; onu dış ve iç yapısı bakımından güçlendirir; ona Yaratıcı'sını, varlıkları ve nimeti öğretir.

Oruç ve namazladır ki, kutsal bir dünyaya girer çocuk. Sözle değil; bizzat o dünyanın içinde yaşar Mutlak Gerçeği.

Yeni İstanbul, 1964
(İslâm)

ORUCUN 24 SAATİ

Orucun dört mevsimi ve 24 saati vardır.

Ramazan, bahara gelir; açlıkla eşyanın ruhuna ve ötesine, varlığının sebebine çevrilmiş olan insan, leylâk kokuları, portakal çiçeklerinin buğusu ve gül, lâle, ağaç ve yabani bitki çiçeklerinin rengiyle mest, bir nevi mutlakın şiiri, bir gerçeklik lirizmi içinde yaşar. İlkbaharda renk, su sesi, kuş uçuşu ve gül kokusuyla, tabiat, içine girdiği değişimde oruçlunun içini saf duygularla, zengin figürlerle donatır. Oruçlunun, topraktan kopmasına engel olur. îlkin onu iç yolculuğundan alıkoymak ister; fakat, o, bu igvaya aldanmazsa, bu sefer, onun arkasına takılır gibi bir orkestra zenginliğiyle idrâkine yardımcı olur. Bahar, oruçlu için, menekşeden vişneye kadar mor rengi, bayıltıcı kokusu ve mayhoş tadıyla, toprakla gök arasında, yeni bir sentez sebebidir.

Ramazan, yaza gelirse, sıcaklık ve susuzluk, sonbaharda tabiatın geçici ölümü, kışın, kar ve soğuğun tabiat ve eşyayı tek tesirli bir idraka indirişi, insanda oruca şöyle ve böyle bir

fark ilâve eder; böylece, yaşını başını almış bir müslümanda, geçmiş her yılın ramazanı, birbirine karıştırılmıyacak şekilde farklıdır. Her ramazanın ayrı bir rengi, ayrı bir kokusu, ayrı bir biçimi vardır. Herbiri kökte ve temelde ayni olsa da, her yılın ramazanı, mevsimlerin boyasına batıp çıka, hafızada ayrı bir fenomen değeriyle yaşar.

Bir de, bir günün, oruç bakımından kesitini alalım: zaman, içimizde, kalb çarpması gibi yürür... İftara doğru yavaşlar, akşam birden hızlanır. Sabah, oruç günü, öbür günler gibi başlar; gittikçe değişir, farklılaşır.

İlkin çay ve sigaranın, dedikodu ve geçici konular üzerinde konuşmanın reddî başlar. Sonra, kocaman bir öğle, boş bir öğle ele geçer ki, bunu Anadolu vilâyetlerinde ulu camiye, İstanbul'da da Süleymaniye'ye ayırabilirsiniz. Ya da, Sultanahmet'e, Yenicami'ye. Cami ile artık öteye girmiş; mutlaka şartlanmışsınızdır. Sonra, sırtınızda, benek benek öteki dünya çizgileri, günlük işlerin içine dalarsınız. İnsanlar, insanlar.. Her işinizde, sizinle insanların elleri arasına, daima bir çiçek girer; o, ramazandır.

Sonra iş dönüşü ve ikindi gelir. Ruhun saf yaşayışına hazır ev. İkindiden güneşin battığı âna kadar, sûreler, âyetler halinde, ilâhî kelimeler, evi alır, yıkar, yeni bir dekorla donatır ve insanın içini, bir feza yolculuğuna hazırlıyormuş gibi, ilâhî bir yakıtla doldurur. Kur'an sesi, yavaş yavaş, evin odalarında güneşin pencereden giren eğik ışıklarından âhiretin ve cennet saraylarının bir maketini gözler önüne serer. Ölenler, ölen büyükanneler, büyükbabalar, atalar, hepsi hazırdır orda...

Sonra güneş batar ve bir top patlar. Evin bütün görünüşü

ve havası değişmiştir. Aile, ebedî bir tablo gibi sofranın başındadır. Sofrada dünya nimetleri, her günkü nimetler değildir sanki. Sanki, onlara ebedîlik mayası karışmıştır. Sofra, sanki bir «maide sofrası»dır. Gökten inmiş bir sofra...

Yatsı namazı ve teravih. Gündüz, oruçlu, ramazanı tek olarak yaşamıştır. Ama şimdi, islâm topluluğuyla birlikte bir bütün olarak yaşıyor. Müslümandan müslümana atlayan, birini öbürüne bağlayan, birbirlerini birbirlerinde bulduran, birinde hepsini yaşatan bir «Ramazan Ruhu»dur artık hükmeden insanlara...

Gece gelir arkasından. Müslüman, Ramazanı uykusunda da yaşar. Rüya, Ramazanın uykuya serptiği ruh huzurunun levhalarıyla donanır yer yer.

Derken bir davul sesi, bir top güllesi, hattâ topun sesinden önce şimşeksi ışığı koparır sizi uykunuzdan; bu da olmadı mı, şefkatli bir anne sesi, bir şiirin tekrar eden motifi gibi, hayallerinizin arasından dolaşa dolaşa, şuurunuzun en kritik noktasını bulmak için yol açar kendi kendine.

Ve, yeni kesilmiş bir karpuzun rengi kadar canlı siz sahur yemekleri!

Ve sonra ağaran gök. Ürperen, Mutlakın birliğini, peygamberin peygamberliğini ve insanın ulvî vazifesini ilân eden Sabah Ezanı. Ve şafak. Yekpare bir gümüş levhası gök. Ve bir dağın ucundan alnını gösteren güneş ve şehre umut taşıyan genç ışıklar ve ışıkların zaferi...

Yeni İstanbul, 1964
(İslâm)

ORUCUN ÖMRÜ

Bir müslümanın hayatında orucun önemli bir yeri vardır.

Çocuklukta oruç, büyük olmanın bir imtiyazı, çocukluktan, o büyüklerce ciddiye alınmayan, alay konusu olan, her fırsatta cezayla bile değil de görünüşte affedici, ama cezalandırmaktan daha zalimce bir muameleye, gülmeye «tâbi» tutulan çocukluktan çıkmanın en keskin belgesi gibi gelir insana. Çocuğun en çok zoruna giden davranış cezalandırılmamaktır. Ağır bir cezaya gönlü hiç razı olmaz ama, hafif atlatılan bir cezayı, cezalandırılmamadan yeğ bulur. Aristokrasinin hüküm sürdüğü çağlarda, asil olmayan birinin hareketlerinin, düello sebebi olmaması gibi, cezalandırılmamakta insan yerine konmama kendiliğinden vardır. Çocuk bir aristokrattır.

Şüphesiz, çocuk, yalnız, çocukluğun zayıf noktalarından kurtulmak için değil, büyüklüğün büyüklüklerini yaşamak için de çocukluktan çıkmak ister. Bu bakımdan oruç ona bir parça karanlık gelse de, büyüklerin derhal karşılığını al-

madıkları böyle bir fedakârlığa girişmeleri, onun ruhunda sonsuz ve çeşitli yankılar yapar. Oruç, onda mistik bir başarıdır.

Derken ilk denemeler gelir. Bu denemeler yavru serçenin, yuvadan uçuş için ilk kalkışlarıdır. Yavru kuş, ilkin en yakın yerlere konar ve hemen yuvaya döner. Sonra daha uzak bir hedef «tayin» eder. Çocuk da ilkin öğleye kadar oruç tutar. Sonra sonra artırır onu.

Tam oruç tuttuğu ilk gün, çocuk, iftar topunu içinden bir zafer topu olarak alkışlar. Hattâ içinden bir değil, üç, yedi veya 21 defa top atılmalıydı diye düşünür.

Bülûğ yaşına basmadan, çok defa, müslüman evlerde çocuk orucu topyekûn tutmağa başlamıştır. Çocuğun içinden taşıp gelen ve ilk andaki çıkış çılgınlığını yaşıyan içgüdüleri, oruç gibi mistik bir öğretmenin uslandırması, onu, komplekslere saplanmaktan, geleceğini tam şartlandıran ve telâfi edilemez gençliğin çılgın davranışlarından korur. Tabiatın önünde baş eğmemesi, melankoli krizlerine daha dayanıklı çıkmasını sağlar çocuğun.

Oruç ve namaz; bülûğ çağından çıkarken, çocukluktaki babadan, normal babaya geçişinde, «metafizik» bir planda tutarak, çocuğun büyük bir sarsıntı geçirmesini de önler. Batıda çocuk için baba her şeydir. Bir nevi küçük tanrıdır; zaten hıristiyanlıkta tanrının «baba» oluşu, ister istemez çocuğun babayı tanrılaştırması için zihnî bir vasat hazırlıyacaktır. Çünkü çocuk en mücerretleri bile konkreleştirir.. Sonra, bülûğ çağını aşınca realist bir gözle babayı görür. Bu tanrı «baba»dan alelâde babaya geçiş birdenbire olur. Batı toplumunda, bir inkılâpla. Bu sebepledir ki çocuk, babasına

âdeta taparken, genç, inkâr eder, reddeder. Batıda gençlik, babadan, aileden tam bir kopuştur. Âdeta genç, çocuklukta verdiği avansları geri almaya başlar. İslâm toplumunda ise, Namaz ve Oruçla, çocuk, kendisinden de, babasından da ölçülemiyecek kadar yüksekte, her şeyin üstünde, sonsuz bir gücün bulunduğunu, babanın da, kendisinin de onun önünde eğildiğini anlar. İki baba, yani çocukluktaki babayla gençlikteki baba arasındaki, bu en kritik köprü çağında çocuk, gerçeğin farkına varır. Birinci babadan ikinci babaya yavaş yavaş geçer. Kritiğinin zulmü yumuşar ve bütün insanlar, kutsal bir kış dönemine, böylece mutlakın aracılığıyla girer, dostça girer. Baba, anne, kardeşler ve bütün insanlar, kutsal bir petrol lâmbasının ışığı altında erirler, ulvîleşirler.

Gençlik ve olgunluk çağı oruçları, her yıl geçtikçe, bir parça daha insanın tabiatını materyalist çerçeveye mahkûm olmaktan kurtarır. Her olaya «fayda» açısından bakmayı yasaklar oruç. Hükümlerinde «başkacı» yapar insanı. Büyük bir batı düşünürü, «cehennem başkaları»dır diyor. Bu, bir bakıma, batılının çocukluğuna ışık tutmuyor mu? Enfant terrible (dehşetli çocuk), «asî gençlik» hep bu metafiziksizlikten çıkmıyor mu?

Yaşlı bir müslüman, geriye bir baktığında, çocukluğun iftar saatlerini bekleyişini, oruçluyken dallarda sallanan incir ve narların sanki cennetten koparılıp oraya iliştirilmiş olduğunu, iftar sofrasını açan hurma ve zeytinin nimete nasıl bir kutsallık kattığını, Ramazan ikindilerinde okunan yâsinlerin evin odalarını nasıl ilâhî yankılarla dolaştığını, teravih gecelerinde aşkla ilâhîler okuyan, tekbirler getiren ve sonra zamanın gizli kapılarından girerek kaybolan nur yüzlü insanları, bayramların yeşil ve beyaz ve al sevinçlerini hatır-

lar; gençlik yıllarının oruçlarından billûrlaşmış sarkıt ve dikitlerin bütün ruhu ayakta tutan mermer sütununu içinde duyar. Yaşlandıkça çocuklarının oruçlarının sütuna yeni mermer payandalar dayadığını görür. Mü'minin içi artık bir Süleymaniye kadar sağlamdır. Ölüm, onda artık bir korku değil, sadece bir merak konusudur sanki. Çünkü : oluşmuş, birikmiş ve son biçimini almış bir sonsuzluk tapınağına ölümün dokunamıyacağını bilir. Ve müslüman, içinde «tam teşekküllü» bir Süleymaniye, ölüme geçer...

Yeni İstanbul, 1964
(İslâm)

AKTÜALİTE

Kıbrıs, boyuna reçine akıtan bir ağaç yarası gibi kanayıp gidiyor. Sabah ve akşam gazeteleri ayrı şiddetlerde gelişmeyi, kafamızda iki çizgi halinde sürdürüyor. Öyle ki, akşam gazeteleri realiteden bir adım ötededir; sabah gazeteleri de bir adım beride.

Mesele artık milletlerarası bir mesele haline gelmiştir. Kıbrıs Makarios'la EOKA'nın, EOKA'yla Yunanistan'ın, Yunanistan'la Türkiye'nin, Türkiye ve Yunanistan'la Avrupa'nın, Avrupa'yla Amerika'nın, Amerika'yla Rusya'nın çatışma, anlaşma, aldatmaca, kıskanma, demogokluk, dehşet salma alanı haline geldi.

Dış durum bakımından belki çok kritik bir noktada bulunduğumuz halde, içte de, söz ve yazı, sonuç olarak da gönül çatışmalarına meydan veren, siyasî yenilikler yapılmak istenmektedir. Daha doğrusu yapılacak olanların çerçeveleri çok geniş tutulmaktadır. Yanlış ve ürkütücü isimlendirmeler kibritini piyasa dinamitinin fitiline yak-

laştırırken, viski bardaklarında kolhozlar kuran anarşist toplum dinamitçilerinin ağzı kulaklarına varıyor; memleketin iç seslerini değil, hep dışardan gelen sesleri zaptetmeğe ve onu bir bilmem ne dilini andıran dillerine naklet-meğe memur kulaklarına.

Ve arkasından İkinci Dünya Savaşı öncesi siyasî normlarını hatırlatan yeni tasarılar... Bir neo-faşizmi, ad ve sistemini eklemeden, parça parça kurumlaştırma... Mozayikler halinde...

Basın... Bir yandan samimi olmaksızın ramazandan bahsediş, yani ramazanı istismar, müslümanı istismar... Öbür yandan, ramazanı bahane ederek islâma saldırış... Fakat suç bizdedir. Bir gazetenin esas ruhunu anlayamıyan, bir gazetenin bir sayfasıyla öbür sayfası arasında karşılaştırma yapamayan, sağıyla solu, üstüyle altı, başıyla sonu arasında ilgiler kuramayan, birini öbürüyle toplayamayan, birinden öbürünü çıkaramayan ve sanki ömür boyu taksite bağlanmış hacizli ve icralı bir borçlu gibi, bu ruhumuza yabancı gazetelere, her gün 25 kuruş ödemeğe devam eden bizdedir suç...

Ve gerçek aktüalite oruçtur. Bu halkın aktüalitesi. Bir ilkbahar gibi gelip ruhları donatan ramazan, şimdi güneşlerin doğup batısındaki sırra uyarak yavaş yavaş, kopuyor bizden. Kalıbın alçıdan kopması gibi. Ama gönüllerimizde, kafamızda, içimizde ve yüzümüzde derin izlerini bırakarak...

Bütün mahyalar : «elveda» diyor.

Yeni İstanbul, 1964
(Farklar)

ALTIN GECE

Bütün yılda gizli, belki daha çok oruç ayında saklanmış, belki en çok ramazanın son on gününün bir gece yaprağı, belki tek sayılı bir oruç gününün ikinci yarısı ve belki de 27. ramazan gecesi olan Kadir gecesi...

Bütün geceleri önüne dökmüş onların içinde Kadir gecesini arıyan bir mü'min düşününüz. Daha doğrusu, Kadir gecesi olma imkânını taşıyan her geceyi bir Kadir gecesiymişcesine ağırlayan bir mü'mini düşününüz. Geceleri hiçliğe batıran bir dintanımazla bu inanan adam arasındaki zamanı değerlendirme, yemişlendirme farkını bir bakışta yakalayabilirsiniz.

Kadir gecesi, hangi gecede bulunduğunun kesin bilinmezliğiyle biraz da öbür gecelerin içinde değil midir? Öbür geceleri de bir projektör gibi aydınlatmıyor mu?

Kadir gecesinin gizli olması gerektir; çünkü: açık ve seçik olarak bir gecenin kutsallaştırılması, Allah'tan başka Tanrı tanımama dini olan islâma uymazdı; islâm, değil bir

insanın, bir gecenin bile putlaştırılmaması için gerekli temeli atmıştır.

Kur'an ki, yaratılış dünyasının ebedî ufkudur; dünyayı ve insanı ve her yaratılmış olanın bilerek bilmiyerek varmak, ulaşmak için çırpındığı «ideal»i çerçeveleyen kutsal sözler örgüsüdür; işte o, bir gece, Kadir Gecesi, nurdan bir gökkuşağı halinde dış ve iç göğümüze, bir bütün olarak indi.

İlk Kadir Gecesi, sırtında ebedîlik hazinesini taşıyan en soy bir arap atı gibi, zamanın bir iğne deliği kadar daraldığı bir günde, —Fuzulî'nin, gamından eriyerek ipliğe dönen meşhur poetik devesi gibi— sıçrayıp geçerken, yüklendiği, şanı büyük, ünü sonsuz Kur'an'dı.

Ey kutlu gece, sen ne zenginsin ki, her yıl tapınmaların en safını çil çil altınlar halinde kasanda taşırsın. Senin kasandaki altınların hepsi halistir.

Sen, kirli yeryüzünü en ışıklı namazlarla, mutlakın sesi Kur'an sesiyle ve düşüncenin en yanılmazı mü'min düşünceleriyle yıkarsın, pasından kurtarırsın.

Akşam devraldığın eski, yaşlı, çirkin, yıpranmış ve yılmış dünyayı, sabahın ilk akıncılarına, yeni, taze, değişmiş, neşeden çınlayan ve güzelliğinin ötesinde bir güzellik bırakmayan bir genç dünya olarak teslim edersin.

Sen öyle bir altın gecesin ki, saçtığın altın ışıklarla, önüne ve arkana dizilen öbür geceleri de, radyum ışıkları gibi yüreklerinden geçerek altına çevirirsin, inananlar için...

Yeni İstanbul, 1964
(İslâm)

BAYRAM

İslâm; insan, aile, millet ve devlet hakkında prensipler, hükümler, yön, öz ve çerçeveler getirmiş bir din olduğu için, bir topluluğu en yüksek sevinç şiddetinde buluşturan «bayram»ını da tesbit etmiş ve şekillendirmiştir. O, ne büsbütün insan tabiatına aykırı olarak ve sırf orijinal görünmek için «bayramsız»lığı seçmiştir; ne, Bizansta ve dejenere olmuş her toplulukta görülen «bayram enflâsyonu» hastalığına tutulmuştur ve ne de, «bayram», öbür din ve milletlerin bayramlarına benzemiştir. Yalnız iki bayram vardır : Ramazan ve Kurban bayramı.

Ramazan bayramı, her müslümanın ve her islâm topluluğunun, bir ay oruç tutup vücutların sağırlığını kaybetmiş ve ruhun seslerini duyar hale gelmiş, ruhların en kabartma yükselişine varmış olduğu, yani ruha ve içe çekilip orada yenilendiği, tazelendiği bir dönemden sonra, tekrar dışa, eşyaya, bir hünkâr alayı halinde, tantanalı ve eşyanın ve dünya nimetlerinin içindeki «sevinci» çınlatarak çıkışıdır. Kurban bayramı ise, müslümanların, yeryüzünde, Allah

tarafından tayin edilmiş bir noktada toplanıp onun arzusu için, canlılar içinde kendilerinin hayatına karışmış yaratıkları kurban ettikten ve bu, ortalıkta kabartma hale gelen kurbanlık sembolünün, damarlardan fışkıran kanın ve havada elle tutulur hale gelen merhametin, öteye, ölüme, hayatın anlamına ait ulvî düşüncelerin, İslâmın ilk günlerindeki saf duygu ve inançlardan Mekke havasında uçuşan gözlerin, kanatların ve hâtıraların ışığı içinde kaynaştıktan sonra, ruhları, elleri, gönülleri ve kafaları Allaha yükseltmelerinin Mekke'de ve bütün İslâm ülkelerinde kutlanışıdır. Her iki bayram da ruh ve eşya şölenlerinin altın tertiplerine sahiptir. Bayram namazla başlar. Güneşin bir mızrak boyu çıktığı bir sabah vakti namaz başlar. Bu bir nevi, Yaratıcı ile bayramlaşmadır. Sonra evlere dönülür. Aile ile bayramlaşma olur. Sonra bütün şehir, kendi içinde bayramlaşır. Bütün müslümanlar birbiriyle bayramlaşır. Sonra tebrikler şehirler arasına atılır. Böylece bütün müslümanlar görüşmüş bulunur. Dargınlıklar giderilmiş, soğukluklar çözülmüştür. Fitre, sadaka, kurban ve zekât dağıtışlarının bayramdan önce oluşu, zengin yoksul bütün mü'minlerin bu ruh ve eşya infilâklarına, donanışlarına daha hazır çıkmalarını sağlar. Yüz akıyla çıkmalarını.

Bayramda mezarlıklar da ziyaret edilir. Sevincin en şiddet kazandığı anda ölüm ihmal edilmez. Atalarla, ölülerle de bayramlaşılır.

Yakında ölmüşü bulunanlara uğranılır teselli verilir, başsağlığı istenir. Böylece, ölümün bir anda hayattan kopardığı insan, yeniden koptuğu yere getirilir, hayata bitiştirilir.

İslâmda bayram, bütün müslümanların, ruh ve eşya

zenginliklerini, ruhlarının deniz gibi incileriyle gökyüzü çiçeklerini ve eşyalarının gençliklerini sergileme ve bu sergide bir tek ruh ve bir bütün haline gelmeleridir.

Kıbrıs'ta ve daha bir çok islâm ülkesinde islâm kanı akarken, çocuklar anasız babasız kalırken, islâm ülkelerinin her yanını sarmış sefalet, açlık, ruh ve ahlâk yıkıcılığıyla savaşmanın gerçek ve temelli imkânlarından mahrum bulunulurken, Mevdûdî gibi islâm liderleri, Allah'ın insana hava ve su gibi bahşettiği hürriyetlerinden mahrum yaşarken ve hepimiz, geceleri uykumuzu kaçıran ve rüyalarımızı tekeli altına alan «altın ülke» idealinden uzakta, çok uzakta âdeta bir yer altından notlar hayatı yaşarken, yine de bayramdan başka tesellimiz ne olabilir?

Yeni İstanbul, 1964
(Farklar)

KONUK

Her yıl bir ay için oruç mimarı bize konuk gelir. Gelir gelmez de kollarını sıvar ve işe koyulur. Bir kahve içimlik bile beklemez, dinlenmez. Kutsallığın işçisidir o. İlkin vücut evini şöyle bir yoklar. Bir sarsar insanı. Öyle sarsar ki, bacalarda ne kadar birikmiş kurum varsa dökülür. Tabiat etkisiyle gevşemiş ve kopmaya yüz tutmuş sıvalar düşer. Yerinden oynamış kiremitler kayar. Organlar arasında, kasların eklem yerlerinde, hareketsizliğin ve ölümün sembolü olarak gerilmiş kaç örümcek ağı varsa yırtılır. Vücut konağı, böylece konuğun, büyük konuğun gelmiş olduğunu bilmiş olur.

Sonra Oruç onarmaya başlar. Her hücreye iner ve hücre içinde bir kaynaşma, yumurta sarısının oluşumuna benzer bir tazeleniş başlar. Ölüm sularında gezen, dolaylarında, çevrelerinde dolaşan her hücre, bu kaynar su yeniliğinde, hayata döner. Her hücre, ölümün bir yumurta kabuğu gibi ördüğü kireç zarını kırar. Bir diriliştir başlar. Her hücre, yeni doğmuşçasına dirilir. Hızır'ın tadından bir tad alır. Bir gün

içinde, bir kalp gibi gündüzün büzülüp geceleyin açılır. Böylece çoktan atış yapmamış bir tüfeğin tutukluğunu andıran yılın alışkanlığı gider ve atışa hazır bir silâh gibi tertemiz ve pırıl pırıl hayat akışına yeniden katılır hücre. O, bu oluşu geçirirken, mimarların en mimarı oruç, başucunda, bir anne gülümsemesiyle durmaktadır. Orucun ışığı, radyum ışığı gibi arıtır hücrenin içini. Artık hücre, kendi içine, kendi ölümüne kapanma .tehlikesinden kurtulmuştur. Öbür hücrelere doğru koşacaktır. Ayni dirilikte buluşan, ayni mutlulukta iftar eden, ayni ölümün kıyısında, oruç mucizesiyle kurtulan vücudun hücre ordusu, bir savaş öncesin-deymişçesine tabiat önünde sıraya girer ve büyük hayat şarkısını, neşeyle, aşkla ve inançla söyler.

Konuğumuz oruç mimarı, vücudu bir yandan yenilerken, öte yandan elini ruha atar. Her mü'min kendi gücü çerçevesinde Cebrail'in bir kanadının ruhuna çarptığını duyar. Vücudun ördüğü kuleler içinde sıkışmış ruh, ilkin bir yandan içeriye bir sabah ışığının sızdığını görür. Cezbedilmiş gibi oraya döner. Sonra ışık artar ve kurtarıcı bir güneş ışığı halini alır. Ruh yaralarını o ışığa tutar ve yaraları, bir cüzzamlının iyileşmesi gibi kurumaya ve sönmeğe başlar. Sonra ışık kuleyi yıkmağa başlar. Ruh, dışarıya, petekten sızan bir bal gibi sızar, sızar...

Zekâ aydınlanır, hafıza arınır. İçgüdü bilenir, paslarından sıyrılır. Şuuraltı düğümleri çözülür, akrepleri ölür. Şuur, elastikiliğini yeniden kazanır. Kalbi kiralayan geçici duygular koğulur. Ruh, çevresinde melek dünyasının halesini görür. Yeni doğmuş bir ay gibi övünçle yükselir ve eşyaya güler. Çevreyle barışıktır artık. Ölüme karşı yeniden bağış kazanmıştır artık.

Konuğumuz Oruç, pencerelerimizi açar, perdeleri havalandırır. Evin badanasını ve boyalarını tazeler. Mutfak ve kilerimizi doldurur. Sularımızı tatlandırır. Lâmbamızı kutlar. Soframızı kutsallaştırır. Gök sofrasını açar. Gecemize, ebedî düşler ekler. Çatımızdaki vahşi sesleri durdurur. Mezarlara yerleşmiş yabancı görüntüleri ürkütür. Ülkeyi güvenli bir ülke yapar. İnsanı kendi özüne, değişmez gerçeğine döndürür. Nimetlerin akıntısındaki düz akımı dalgalı akıma çevirerek açlıkla ve susatarak insanı metafizik plana çeker. Artık insan, düşünceleri ve sözleri bir saman yığını gibi savurmaz. Belki, bir yıl, uğrunda alınteri döktüğü bir buğday harmanı gibi devşirir ve her tanesini değerlendirir. Göklerin hakkı ayrılır bu harmandan, sonra insanın hakkı ayrılır.

Oruç konuğumuz, çocukların takma sakallı, maymun yüzlü noel babası değil, nur belirtili öğretmenidir. İlk oruç tuttuğu gün çocuk, ilk dersini başarıyla vermiş minik bir öğrencidir. Göklerin ve yerlerin, gönüllerin ve ruhların ilk dersini vermiş, ilk ölüm provasını zaferle donatmış bir diriliş eridir o.

Konuğumuz, her gece yemekten sonraki çay saatinde, ceplerinden ceylân derilerine yazılmış şiirler çıkarır ve en gençlerimiz, o şiirleri, içlerinde o güne kadar gizli kalmış da o gün birdenbire kendilerinin bile farkına varmadıkları bir olağanlıkla açığa çıkmış doğu bilgileri ve bilgelikleriyle okur. Ve o çay saatindeki aile tablosu lâmba ışığında sonsuzlaşır. Komşu evler, komşu kentler, komşu ülkeler, komşu gezegenler ve komşu güneşler, o yeni bulunmuş ilâhileri dinlemek için bizim o çay saatini beklerler.

O çay saatinde, Hira dağını görürüz ki, mağaradaki eşsiz gök sözcüsüne, Cebrail, azığını yeni götürmektedir. Bir

çocuk gibi heyecanlı, omzunda gök sofrasından bir heybe, Cebrail tırmanıyor Nur Dağına.

O çay saatinde, biz, Nuh'un gemisindeki kuşların, fillerin ve aslanların, aylardan sonra, ilk karayı gördüklerinde yükselttikleri kurtuluş seslerini duyarız, işitiriz orucun keskinleştirdiği kulaklarımızla.

O çay saatinde, birden yüreğimiz yumşar. Çünkü: putları dize getiren İbrahim, çocuk sevgisinin engelliğinden de ürpererek, elinde bıçak, çocuk İsmail'in başucunda durmaktadır. Hepimiz korkuyla, ürküntüyle, öfkeyle ve susuşla doluyuz. İşte, tam o sırada, uzaktan, âdeta denizaşırı bir ülkeden gelen ses duyulur: «Ya İbrahim, İsmail'e acı. Mü'min bir çocuktur. Mü'minin mü'mine sevgisi, büyük sevgiyi azaltmaz, arttırır».

Dışarda yağmur yağıyorsa, biz, yeşilin zaferi baharı düşünürüz. Kar beyazlığı pencerelerimizden sızıyorsa, biz, tabiatın kefenlendiğini, evrensel tabuta yerleştirildiğini biliriz. Kar helvası yaparız, ölümün öteki yüzüne değen beyaz azıklarla. Sıcak yaz geceleriyse, içeri giren ve kısrakları gebe bırakan sıcak rüzgârda uçuşan kelebekleri seyrederiz. Bu kelebeklerin her biri, bir sırla, hayat ve ölüm sırrıyla yüklüdür. Konuk elini uzatınca bir kelebek eline konar, sonra dökülür, toz haline gelir. Biz içimizden: «İşte bir alçakgönüllüce bitiş» deriz.

O çay saatinde, birden, Ashab-ı Kehf'in gizlendiği dağdayız. Mağaranın ağzındaki kaya, bir yayla birden düşer ve biz içeri gireriz. İçerde uyuyan yedi kişi ve bir de köpek... Uyuyorlar ama, göğüslerinin hafif kalkış inişlerinden yeryüzünü kubbeler, kemerler kaplıyor. Uyuyorlar ama,

uykularından, yoksullar için görünmez bir kumaş örülüyor. Uyuyorlar ama düşlerimizde en canlı onlardır. Geleceğin uyuması gibi uyuyorlar. Bahar bekleyen ağaç gibi uyuyorlar. Kışın sonuymuş gibi bir uyku bitimindedirler. İlk horoz sesini bekleyen evrensel işçiler gibi uyuyorlar.

Konuğun uğurlanacağı günler de gelir. O kadar alışmışızdır ki, bu gidişe inanmak istemeyiz. Ama saatin vuruşu kesindir. Bir yarış kronometresi gibi son vuruşunu yapar. O zaman dünya garına koşarız. Mahşeri bir kalabalık. Çocuklar en süslü elbiseleriyle oradadır. Trenler, en güçlü bir baca canlılığı içinde tütüyor. Konuşmalar. Sesler ve armağanlar. Kucaklaşmalar. Herkes birbirini ilk görmüşçesine sevinçli. Hepsi konuktan konuşur. Fakat ey komşular konuk nerededir? Konuk, sessiz ve şatafatsız, gitmiştir bile...

Diriliş, Aralık 1966
(Dirilişin Çevresinde)

SÜREKLİ MUCİZELER

Öbür peygamberlerin mucizeleri kendi çağlarında görünmüş ve tamamlanmış, doğup batmış mucizelerdir. Gerçi mucizenin tesiri sürüp gitmiştir kendisi sürmese de. Hz. Musa'nın mucizesi büyü ve büyücüler, kâhinler devrini kapamıştır. O mucizeden sonra büyücülük bir daha dirilmemecesine ölmüştür. Hz. İsa'nın ölüyü diriltme mucizesi de ancak kendi çağdaşları tarafından görülebilmiş, tesiri de sembolik bir tesir olarak dinin dirilticiliği lehinde kaydedilmiştir. Peygamberlik dairesini tamamlayıp kapıyarak peygamberliğin başlangıcı ve soṇu olan Peygamberimizin bu cins mucizelerinden başka bellibaşlı iki cins mucizesi daha vardır ki, yalnız kendine mahsustur diyebiliriz. Bu iki tür mucizeden birincisi, öbür mucizeler gibi bir vaka halinde görünüp bir zaman içinde tamamlanmakla beraber, tesirleri de öbürleri gibi sürüp gittiğinden başka bir vasıf daha taşır. O vasıf ta, gelecek zamanlarda, ilmin gelişmesini, o mucizelerin çığırında, izinde aramakta olmasıdır. Gerçi bu arayış sınırlıdır, çok dar ve sığ bir çerçeve içindedir. Öyle de

olsa, mucizenin mihveri etrafında dönüp durulduğundan, onun gelecek zamanı nasıl içine aldığını ve aşılmazlığını, ışık tutuculuğunu görmekte fayda sağlayacaktır. Bu tür mucizenin iki büyük örneği, şakkulkamer ve miraç mucizesidir. Göğe füzeler fırlatıldığı, gezegenlere ulaşılmasına girişildiği bu «feza çağı»nda, miraç mucizesinin anlam ve hikmetleri biraz daha fazla anlaşılmıyor mu? Peygamber, bütün gezegenler dünyasını ve gök katlarını geçtikten sonra, fiziği aşkın ebediyet dünyasını da görmüş ve yaşamıştır ki, bugünkü ilim henüz bunun hayal edilmesine bile cesaret edecek bir durumda değildir. Mucize, ta o zamandan, ilmin bugünkü gelişimini görmüş, bu gelişime işaret etmiş ve âdeta ona o zamandan meydan okumuş, onun asla ulaşmıyacağı bir fizik ve fiziği aşkın yükselişi gerçekleştirmiştir. Yine, aya varmak ve sırlarını çözmek için çırpındığımız bu dönemde farkına varıyoruz ki, şakkulkamer mucizesiyle, bir parmak işaretiyle ay ikiye bölünmüş ve bunun için aya gitmek gerekmediği gibi sonra bu iki parça buluşarak birleşmiştir. Bu iki mucize âdeta lisan-ı hal ile diyor ki: «daha hiç bir işareti bile yokken, ilminizin eninde sonunda alacağı yönü şimdiden görüyoruz ve ulaşmayı hayal bile edemiyeceğiniz bir gerçekleştirişle sizi uyarıyoruz; ey insanlar, ilerde bilginiz bu doğrultuyu aldığında gurura kapılmayınız. Allah'ı unutmayınız ve onunla yarış yaptığınız zannına kapılmayınız, size verilen bilgiden ötürü daha çok hamd edici olunuz.» Belki, batılılar bu mucizeleri inkâr edeceklerdir; ama en azından bin üçyüz küsur sene önce açıkça ilân edilen bu mucizelerin peşinden şimdi bir kaplumbağa gibi seğirtmekte olduklarını, yani müsbet bilgilerin yönüne daha o zamandan hem de değer hükmüyle birlikte işaret edilmiş olduğu gerçeğini inkâr edemezler. İşte bu mucizeler,

çağımızda bir kere daha anlamlarıyla çağdaş ve aktüel olmuşlardır. İkinci tür mucizeler ise, hiç kesilmeksizin sürekli olarak devam eden mucizelerdir. Bu mucizelerin başında, Kur'ân-ı Kerîm yer alır. Kur'ân-ı Kerîm, her zaman yeni, her zaman taze, her zaman diri, her zaman kadîm, her an bir su kaynağı gibi içinden çağlayıp duran bir mucizedir. Bu mucize, vahyin ilk geldiği günden bugüne kadar, bir gün bile, bir tek kelimesinde bile fevkalâdeliğini yitirmeden sürüp gelmiştir. Her çağda milyonlarca, hatta yüz milyonlarca insan mucizenin önünde kendinden geçmiş ve secdeye kapanmış, onun aşkına ölüme bile seve seve başını uzatmıştır. Ve bu mucize, bugün de aynı kuvvetle, hatta gün geçtikçe tesirini arttırarak sürmektedir. Kur'ân yine islâm dünyasını diriltmekte, ışığını genç gönüllere salmaktadır. Hatta müslüman olmayan doğu ve batı dünyası da, onun mucize yanına kolay kolay itiraza bile girişememekte, zaman zaman da bunu şu veya bu tarzda itiraf etmektedir.

Bir açıdan, namaz ve oruç da, Peygamberimizin bu sürekli mucizelerindendir. Namaz bir müslümanı en keskin çizgilerle müslüman olmayanlardan ayırır. Fizik bakımından bile ayırır. Oruca gelince, en zayıf çağlarımızda bile, ramazan ayı geldi mi, islâm dünyasında esen uhrevî bir bad-ı saba, onu, inkâr karanlığına gömülmüş ülkelerden bıçak kesimi ayırır. Bir Kâbe çevresi, bir Sultanahmet havası, bir Eyyüpsultan semti nasıl öbür yerlerden bir çırpıda ayrılıyor, insanı ta yüreğinden kavrıyor, insanın özüne tesir ederek onu öbür insanlardan ayırıyorsa, ramazan ayında müslüman ülkeler de böyle bir yücelikle dolup taşarak, Avrupa'dan, Çin'den, Rus ülkesinden, Amerika görünüşünden bir bakışta seçilir, farkedilir, ayrılır. Ramazan ayı bir mucize ayı olarak ruhun olağanüstülüğüyle dolup taşar. Gördüğümüz en

mütevazı evde bile düşünülemiyecek ne harikalar oluşur. Çünkü: oruç, başlıbaşına bir melek ülkesinin dünyaya çağrıldığı ay olmanın dışında, hergünkü zamandan daha çok ve katmer katmer donanmıştır namazla da, Kur'anla da. Oruç, topluma inen bir takva gibi gelmiştir. Her yıl gelen bir takva mucizesidir oruç. Sürekli bir mucizedir.

Büyük Doğu, 1967
(Kıyamet Aşısı)

HER YIL BİR MUCİZE GİBİ GELEN

Kalemimin yeni ülkesinin ilk konuğu oruç oldu. Her yıl olduğu gibi, bu yıl da, vakit erişti ve saat, mucize saati çaldı da ufkumuzda, incecik, gümüşten bir yay halinde, o eskimez, yıpranmaz, kararmaz hilâli gördük. Ruhumuzun, ta zamanların başlangıcında dost olduğu bu aşk meleğine ne kadar özlem çekmiş olduğunu birdenbire fark ettik. Gümüşten, incecik bir melek kalemi gibi ay çıkageldi ve biz de ona dünden hazırdık zaten.

Göğün kutlu işareti ay, belli belirsiz, Hızır mizaçlı misafirler gibi sessiz ve alçakgönüllüce geldi ve içimize, ve topluluğumuza orucun ilk tohumunu attı. Öyleyse, her akşam, top patlayıp ta, batıya, gece ilk gri soluğunu bırakınca, iftar, oruç mucîzesiyle bir gök sofrasına dönmüş, görünmez kaynaklardan gelip de önümüzde toplanan bereket kumanyasını açınca, ilk zeytini ağzımıza koyduktan ve zemzemle aşılanmışçasına bir aydınlık kazanmış olan ilk bardak suyu dudaklarımıza yaklaştırdıktan sonra, birdenbire gözümüze ilişir ki, ay büyümüştür.

Ve bir ay boyunca, her akşam göreceğiz ki, dışımızdaki ay, göğümüzdeki ay büyümüştür ve içimizdeki ay, kalbimizdeki ay, oruç, büyümüştür.

Orucun ilk günü, kararmaya yüz tutmuş kalbte küçücük beyaz bir benektir, ilk günkü hilâl gibi ince bir göz kırışığıdır. Kalbin bir ucunda başlayan bir ağartıdır. Fakat ay nasıl gökte gün gün büyür, ilkin bir nar, bir kalb büyüklüğüne erer, sonra daha da büyüyerek göğdeleşirse, orucun ağartısında, günler ilerledikçe, bütün kalbler bir ayna gibi aydınlanınca, birbirlerinde yansıyarak islâm topluluğunun ruhunda dışardan gelip onları ayıran zarlar ve kabuklardan kurtularak kaynaşacaklar ve bir tek kalb haline gelecekler. Müslümanların kalbi, birbirinde eriyerek ve kaynaşarak bir tek kalb haline gelecek, ayın on dördü bir ay büyüklüğünde bir kalb haline.

Kendinde, doğruyla yanlışı bir bıçak gibi ayıran Kur'an'ın (ki bir adı da Fürkan'dır) indiği oruç ayı, keskin keskin, kesin kesin inanmışı inanmamıştan, akı karadan, ahiret özünü dünya köpüğünden seçerek ve ayırarak islâmlık şahsiyetinin, manevî benliğinin surları gibi insanlığın önünde ve ufkunda erişilmez ve yıkılmaz duvarlar gibi yükselecek.

Oruç, bu ümmete bağışlanmış, sağı ölüden, diriyi cansızdan ayıran, fark ettiren kutlu bir nimet ve emanettir. İnanmış adamın ruhunu, karanlık ruhların baskısından kurtarıp onu bir hilâl gibi hafifleten, kuşkuyu, kaygıyı, nimete çöken telâş ağırlığını, boğaz sıkan tedirginliği yakan bir ateş emaneti. Ateş gibi gelen bir emanet. Bir emanet ki, gelir gelmez, bizi, bizdeki emanetlerin sahibi yapmaya başlar. Evimizi ev yapar, yabancılaşan şehrimizi kendi şehrimiz ya-

par, uzuvlarımıza göğün mührünü vurur, ruhumuzu kölelikten azat eder.

Ölümden önce ölmenin tadından bir haberdir. Yalnız kımıldanışları değil, kımıldatan hikmeti de gören gözden bir haberdir. Kalblerle kapalı duvarlar arasında gidip gelen, evlerden dışarı sızmayan yoksulların ahını işiten, ıstırapların med ve cezrini kaydeden kulaklardan bir haberdir.

Gece, sahurda, evlerin ışıkları bir bir yanınca, şehir, bir şölen hazırlığındaymışçasına uyanır. Oruçla gelen ruhların uyanışı da tıpkı sahurdaki ışıkların bir bir yanışı gibi, biri yanınca öbürünü de çağırmış gibi bir şölendir. Oruç, ruhların şölenidir.

Oruç, belli belirsiz bir hilâlle birlikte, her yıl bize gelen bir medeniyet, şuurlandıran bir armağan, bir peygamber armağanı, bir diriliş mucizesi, inkâr karanlığında kıvrananlara bir azap ve korku, aydınlığa doğru koşanlara ve susamışlara bir umut ve bir muştu, dünyaya inen bir arş aşısı, vakte gelen ilâhi bir sahife, kalbe yaklaşan bir teselli ve bir güven, rızkı saran bir ışık ve bir berekettir.

Öyleyse, bereketlendir kalbimizi ey Ramazan.

Ruhumuza bir ruhülkuddüs gibi gelen kutlu Ramazan.

Yüksel şerefelerden bir kere daha, ey, 20. yüzyıl akşamlarında bir ahir zaman havarisi gibi gelen kutlu orucun akşam ezanı.

Yüksel bir kere daha ey ahir zaman ezanı.

Babiâli'de Sabah, 1967
(Sütun)

ORUÇ DA ACIKIR

Oruç, hiç gecikmeden, yolunu şaşırmadan, tam saatinde, dinç ve genç, tarihin dinamizmini de özünde gaybın bir üfleyişi gibi taşıyarak geldi. Madem ki geldi, onu iyi tanımak gerek.

Oruç, boş bir çerçeve olarak veya bir mevsim gibi sadece tabiatın bir parçası olarak gelmedi. Tarihin bir parçası olarak geldi.

Dolu geldi. Kendindekini boşaltacak. Giderken de dolu gidecek. Dolu gitmeli.

Her yılın orucu, büyük Oruç Kitabına, sabırla ve meleklerin üslûbuyla işlenmiş bir sayfa, bir yaprak gibi eklenir.

Taşların, ağaç kovuklarının, toz zerrelerinin bile, en keskin bir hafızayla şahitlik yapacağı büyük Hesap Gününde, şüphesiz, Oruç Kitabı, en büyük şahitler arasında, dosyasında en çok belge bulunduran suç ve sevap araştırıcıları arasında görünecektir.

Demek ki, oruç, çağımıza, göklere mahsus nişanlarla donanmış büyük ve yetkili bir şahit olarak geliyor ve geldi.

Siz sanmayın ki, oruçta yalnız siz susar, siz acıkırsınız. Oruç ta susar, oruç ta acıkır. Çünkü: Oruç ta canlıdır. Sizin gibi. Hattâ sizden fazla. Çünkü: onda, ölümün eriteceği et ve kemik te yok. İnsan, sağken bile ölümle karışıktır. Biz, hayatla ölümün karıştığı bir terkibiz. Sağken, hayat, ölüme baskındır ve ölümü kullanır. Sonra yaşlandıkça, ölüm güçleri yavaş yavaş artar ve ölüm yüzdesi, hayat yüzdesinin üstüne çıkar bir gün. İşte o gün ölmüşüzdür; ölüm, hayatı kullanmaya başlamıştır. Toplum yaşayışında da böyle. Ecel olarak gelen ölüm, bu hayat - ölüm çatışmasını kesin bir sonuca bağlar. Ama oruç yüzde yüz diri, saf olarak diridir. Net diridir, insan gibi brüt diri değil.

Bizden daha canlı, bizden daha cıvıl cıvıl olan bu gök varlığı orucun susadığı su, acıktığı yemek nedir öyleyse? Şairin, şair için dediği:

Cins şaire mahsus yiyecekler.
Deniz yosunları mavilik medüzaları

tarzında,

Oruca, gök şahidi oruca mahsus besinler,
Yükseltilen dualar, derinleşen secdeler,
Kur'an sesiyle aydınlanan ikindiler,
Allah adıyla diriltilen geceler

diyebiliriz belki.

Evet. Oruç ta susar, oruç ta acıkır. Orucun susadığı ve âbı hayat gibi kanamadığı su, Kur'an sesi, acıktığı namaz, örtündüğü merhamet, kuşandığı giyindiği, Allah adının yükseltilmesi, yani cihadtır.

Ve orucun da iftarı vardır. Oruç, müminin kalbinde iftar eder. Onun sofrasında, işte saydığımız, göğe mahsus yiyecekler bulunur.

Yalnız, insan orucu özlemez, oruç ta insanı özler. Ramazan ayı gelince, sıla-ı rahm edenler gibi, meleklerin bile önünde eğildiği insana koşar. Oruç, insana acıkır ve koşar gelir.

Oruç geldi, öyleyse oruca yiyecek taşımalı, su sunmalı, orucun lâmbasını yakmalı, örtüler atmalı üzerine, ki, geldiğinden daha zengin gitsin. Verdiğinden daha çok alsın. Yanına gideceği eski oruçlara katacağı, söyleyeceği çok şeyler bulunsun. Çağımız müslümanlarının portresini eski çağ müminlerinin portrelerinin yanına çizecek ya, bizim öyle bir portremizi çizsin ki, ilerde gün olur ki, o portreyi bize gösterirler, utanmıyalım ondan o zaman.

Oruç geldi, ondan bize ölümsüz bir şeyler katılacak demektir. Giderken, bizden de ona ölümsüzleşecek bir kaç şey katılmalı.

Babiâli'de Sabah, 1967
(Sütun)

DİRİLİŞ SAATİ

Savaşa bir mızrak boyu kadar yaklaştıktan ve cephe şarkıları söyleyerek geri döndükten sonra bütünüyle içine girdiğimiz oruç ayının yayı, gündüzü geceye, geceyi gündüze getiren Kudret eliyle gerilse de, yaydan fırlayan ok, tam hedefine varsa. Hedef nedir? Bir diriliş saati.

Şimdi, Dicle kıyısında tüten bir ocak, Ren kıyısında yükselen bir bacadan, akın karadan ayrılması gibi ayrılmaktadır. Çünkü: birine orucun uçuşan yeşil kanatları karışmış. Gözlerini bir ceylan gözünün yaşarması kaplamış. Avcı hayali görüp de kaçıp kaçıp kendine dönen bir av gibi serap labirentlerinde dönüp dolaşıp birdenbire orucun zeytinaltı serinliğine kavuşmuş olan islâm ülkelerinde, kafaları kurcalayan, yürekleri burkan, düşleri kâbus kayalarına çarpan nedir acaba? Bir çıkış noktası arama ve bir diriliş saati.

Nabzını orucun tuttuğu, kalbini namazın çalıştırdığı bir diriliş saatidir, bilinerek, bilinmeyerek, farkında olunarak, farkında olunmayarak aranan.

Tarihin kabrini açmak Doğu'da: işte size bir diriliş saati.

Afrika'yı aydınlatmak, Asya'yı uyandırmak: işte budur bir diriliş saati.

İslam ülkelerinden yükselecek yeni bir sese Batı'nın başını döndürme saati. Doğu'nun başını döndürme saati. İşte budur bir diriliş saati.

Allah adının bir kere daha yükselerek ufukları ışığa boğacağı saat.

Ruh deccalının ölüm saati, ruh mehdisinin doğum saati.

Yeni bir çocuğun, yeni bir insanın geldiği saat. Ve Adam Smith, Freud, Marx insanlarının birbirine yapışarak, birbirinde eriyerek Batı medeniyetinin can çekişme sıvısı haline geldiklerinde, Ölüm Meleği'nin bu dünyaya mahsus olmayan bir şiddet basıncıyla fosilleştirdiği, bir jeolojik tabakalaşma saatidir sanki medeniyetler için bu diriliş saati.

Oruç, ruha gelen bir ilham gibi, arıya bal ilham eden bir çiçek tozu gibi, gözü çeken ateş gibi, islâm ülkelerinin içinde bulunduğu çağın ruh halinde, bir diriliş saatine gebe, kendi derinliğinden ve insandan bir diriliş saatini çağırmada.

Kudüs'ü kurtaracak, Kudüs'ü miracına kavuşturacak bir diriliş saati.

Kıbrıs'ı, Keşmir'i, Doğu Türkistan'ı, Batı Türkistan'ı, Azerbaycan'ı ve daha nice islâm ülkesini kurtarma şuurunun belirdiği, hamlesinin başladığı saat.

Düşünce edebiyat, politika, hayat tarzı, dünyaya ve ölüme bakış açısı, yoksulluktan kurtuluş alanında, kısacası bütün alanlarda, kendi medeniyetimizin cevabını arayacak

ve bulacak bir şahsiyetten haber getiren ilk tarihî saat.

Hesap saati. Kitap saati.

Teknik bir şimşekle çarpılmış, bir yıldırımla devrilmişçesine yıkılmış bir Arap dünyasının, ateşli bir medle gidip savaşın kıyısına çarptıktan sonra sessiz ve sadasız bir cezirle kendi yatağına çekilen bir Türkiye'nin, bu, ruh bakımından oldukça kritik anında, bir ilâhî lütuf olarak, Oruç geliyor ve bir anne gibi bizi teselli ediyor.

Ruhumuzu bir çileye sokarak bizi düşündürüyor, bize bir diriliş saatini düşündürüyor.

Kafaları ve ruhları kaplamış kuzgunî renkteki ve kurşun ağırlığındaki batı pusundan müslümanı arıtacak bir kımıldanış saatini düşündürüyor.

Bir kıpırdanış saatini.

Bir kalkış saatini.

Babiâli'de Sabah, 1967
(Sütun)

SİLÂHIMIZ

Uzun süren bir kuraklıktan sonra, dudakları çatlamış toprağından ötürü ellerini göğe kaldırmış çiftçi için birden boşanan yağmur neyse, biz müslümanlar için, gelen bu oruç da odur. Bu 20. yüzyıl sularında, müslüman, kültür alanında da, ekonomi ve maddî güç alanında da sıkıştırıla sıkıştırıla son duvara dayanmış bir savaşçıdan farksızdır. İşte böyle bir durumda, bir melek alayının sessiz ve dört yandan birden bastırışını ve yanımızı yöremizi aydınlatan bir Hızır meşalesinin yalnız inanmışların gözüne görünmesi gibi çıkagelir oruç. Ve bir yandan müslümanı kurşun işlemez zırhıyla, kılıçkıran kalkanıyla koruyor, öte yandan inananla inkâr eden arasında aşılmaz bir duvar oluyor; bir yandan da, o inanmazları eteklerinden yakalıyarak yere çarpıyor. Propaganda, hile, kuşku, umutsuzluk darağacında sallandırılmak istenen müslümanın ruhunu bir Hızır hızıyla yetişip kurtarıyor. Ruh, yeniden, inançla, güvenle, gayb bilgisiyle, gelecek zamanı fark etme ustalığıyla, sabırla, sabır ilmi ve sabır şiiriyle doluyor. Modern dünya silâhlarının yabancı

olduğu ve sırrına asla eremiyeceği bir kudret mantığının yenilmez ve aşılmaz silâhıdır oruç.

Marksistlerin, dini, bir hayal, bir vehim, bir yansıma, bir lüks ve bir fantezi sayan teorilerinin en büyük fiilî tekzibidir oruç. Oruç, elle tutulur, gözle görülür, ferdî, içtimaî ve tarihî bir kategori, bir realitedir. O kadar güçlüdür ki, oruç gelince onlar tiril tiril titrerler, şaşırıp kalırlar, hattâ yer yer ona yaltaklanırlar. Oruç, meleğin insanı yakalaması gibi onları tutar, şiddetle sıkar, onun karşısında ölüm azabını tadarlar, yerlerinde öylece kalakalırlar. Oruç, müslümanlara hareket saçan bir bahar gibi, inançsızlaraysa, donduran ve buz içine kapayan bir kış gibi, bir çığ gibi gelir.

Madem ki oruç, sırrını yalnız bizim bileceğimiz, tekniğini yalnız bizim kavrayabileceğimiz, 20 yüzyılı bile karşısında dilsiz bırakan bir gayb silâhı ve yardımcı melek ordusu, bir ruh yemişi, bir gök armağanı gibi geliyor, zayıfın zayıfı olduğumuz bu çağda, ondan sonuna kadar faydalanmamız, onu tepeden tırnağa kuşanmamız, hakikat düğününün güveyileri olarak onunla donanmamız gerekmez mi?

Onu, ulaşamadığı köşe bucaklara uzatmamız, onu yoğunlaştırmamız, katmerlendirmemiz gerekmez mi?

Melekler ki, yemezler ve içmezler. Sanki hep oruçludurlar. Demek ki, oruçta meleklerden bir muhteva, bir varoluş taşıyan bir yan var. Onunla melekler arasında bir ilgi, onda insanı meleğe yaklaştıran bir güç var. Güçlenmek ve yıkıcı kuvvetler karşısında yiğitçe direnmek için, orucun gözüyle gören, orucun kulağıyla işiten, orucun eliyle iten, orucu yaşıyarak ölümü yenen bir göğdeyle göğdelenen bir oruç insanı, orucun adamı olmak gerekmez mi?

Kur'an, namaz ve oruçta dirilen bir islâm insanı olmak: İşte çağımız müslümanının tek varoluş şartı.

Orucun getirdiği yorumla dünyayı ve tarihi yeniden yorumlamak, zaptetmek, fethetmek, kurmak ve inşa etmek zorundadır çağımızın müslümanı. Oruç bize bu misyonu yüklüyor. Oruç bize bu mesajla geliyor.

Orucun ışığı, suyu, bereketi ve mantığıyla kurulmayacak bir dünya yıkılacak, taş taş üstüne kalmamacasına çökecek demektir.

Oruçta dirilmeyen insan, kör ve zalim bir madde akıntısında can verecek, hem de bildiğimiz ölüme bile hasret çeke çeke ölecek demektir.

Babiâli'de Sabah, 1967
(Sütun)

YANKI

Bu ramazan, Kur'an-ı Kerim'in insanlığa inişinin 1400. yıldönümüdür. Kur'an, bundan bin dört yüz yıl önce bir kadir gecesinde indi. Ve onun bize gelişinin üzerinden bin dört yüz kadir gecesi geçti. Arı, kendine gelen vahiyle nasıl peteğini örer ve balını yaparsa, müslümanlar da kendi peygamberlerine gelen vahiyle, Kur'andan yayılan ışıklarla eşsiz bir medeniyet kurdular. Yeryüzünde Kur'an şehirlerini yaydılar. Kur'an gerçeklerinden, Kur'an'ın sanatından, Kur'an'ın sesinden insan ruhunu bir hakikat sitesine çevirmek birinci işleri oldu müslümanların.

Kur'an'ın inişiyle, dünyaya, öteki dünya da inmiş oldu. Kur'an'ın aşınmaz lehimi ve kaynağıyla müslümanın ruhunda iki dünya kaynaşmış ve birleşmiş oldu.

Bin dört yüz yıldır ki, o, bizim hayat ışığımızdır, gören gözümüz, çalışan kalbimizdir.

Hayatımızın hiç bir çizgisi olmadı ki, oraya, Kur'an-ı Kerim'in tuttuğu bir ayna ve bir ışık bulunmasın.

Yaşayışımızın nice çizgileri, vücuttaki kan damarları gibi, Kur'an çizgileridir.

Atalarımız, her yıl Kur'an'ı bir baştan sona okurlardı. Böylece Kur'an-ı Kerim, yavaş yavaş onların ruhlarına geçerdi. Onun yapraklarına eğile eğile babalarımızın ve annelerimizin yüzünü bir Kur'an aydınlığı kaplardı. İşte bunun için bir müslüman daha ilk bakışta yüzünden tanınır.

Kur'an'la olan bu yakınlık ve dostluk, âdetâ kardeşlik, mü'minin ahlâkını Kur'an ahlâkıyla donatır.

İslâm medeniyetinin her alanında, unsurları derleyip toplayarak kaynaklara çıkınız. Göreceksiniz ki, bu kaynaklar gide gide Kur'an'a varacaktır.

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın insanlığa armağan ettiği büyük bir medeniyetin ulu kitabıdır.

Tek noktası bile eskimeyen, ölmek nedir bilmeyen, diri ve diriltici, içi mucize dolu kitabı.

Bin dört yüz yıldır, savaşlara onu okuyarak başlıyoruz. Zaferlerimizde, getirdiği yardımcı melekler ordusuyla en büyük pay sahibi yine odur. Zafer sonunda onun adalet ve merhametiyle esirlere ve yenilenlere insanca davranmış ve tarihimizi lekelemekten korumuşuzdur. Kendi yanlışlıklarımız veya kader gereği yenilmişsek bizi avutan ve onulmaz umutsuzluklardan koruyan, yine şanı büyük Kur'an olmuştur.

Kur'an, insana şifa, toplumlara şifa, medeniyetlere şifa ve tarihe şifa olmuştur.

Ölülerimizi son yolcu edişte ancak onunla yolcu edebilmişizdir. Ölümün dağ ağırlığını ondan başka hafifletecek

zaten hangi kudret olabilir ki?

Kur'an'ın her çağa hitap eden ayrı bir mucize dili var. 20. yüzyıl da, ayın bölünmesi, mi'raç mucizelerinin, dünyacı bir yorum ve usûlle peşinde değil midir?

Her yıl gelen kadir gecesi, Kuran'ın mucize yüklü ağırlığıyla, arştan dünyanın göğüne indiği kutlu gecedir. O gece okunan Kur'an'lar, yukardan kâinatın üstüne inen Kur'an'a, yeryüzünden yükselen bir yankıdır.

Bin dört yüz yıldır, dünya, zamanın üstünde bir köpük gibi bu yankıyla çınladı durdu. Dünya kayalığı, Arş'a, onun yankısıyla, mahcup olamayacağı yüksek bir cevap verebildi.

İnsan, Arş'tan gelen soruya Kur'an'la Arş'ın cevabını verdi.

Kıyamete kadar da, bu cevabı verebilmemiz için, Kur'an'ın bizi bırakmıyacağına dair, Allah'ın sözü vardır.

Ne mutlu meşalesi Kur'an olan bir ümmete!

Babiâli'de Sabah, 1967
(Sütun)

BİR İFTAR VE ÖTESİ

Meclis başkanının bir iftar yemeğini bahane ederek, bu kutlu oruç günlerinde, memleketimizin din duygu ve ilgilerine kökten yabancı basın, islâma ve müslümanlara her zamanki saldırılarına girişmişlerdir. Yeni bir dünyanın kurulduğundan habersiz, demokrasinin dinden kopuk yaşıyamıyacağını bilmezlikten gelen, 20. yüzyılın kanlı iki tragedyasından çıkmış bir insanlığın, yeniden dine dönüş yaptığını gözlerden saklamaya çalışan, köhnemiş bir takım düşünce kırıntılarını ilke diye tutturmuş olan, bu, öz benliğimize aykırı basın, mâsum ve siyasî en ufak bir kasıt taşımayan bir iftar yemeğine bile tahammül edemiyerek, cumhurbaşkanına, başbakana, meclis başkanına dinle ilgileri yönünden sataşmaktan geri kalmamaktadır. Haber yazıcılarından, fıkracılarından başyazarlarına kadar, bu halkın artık dinleye dinleye usandığı demagojik korkutma zehrini saçan, Batı'nın acı ve yalancı kauçuğundan yapılma ağızlarını bir kere daha açmaktadırlar. Saman kâğıdından yapılma dudaklar ve ağızlardır bunlar, odundan yontulmuş kalemlerdir bunlar.

Meclis başkanının verdiği yemek, bütün demokratik ülkelerde rastlanan geleneklere uymaktan başka bir şey değildir. Meclis başkanı, başkanı bulunduğu arkadaşlarının duygularını, bu din ayında bir iftar yemeği vererek paylaşmıştır, o kadar. Onların korktukları, bu iftar yemeği değil, o yemeğin hatırlatabileceği, çağırabileceği daha köklü ve derin anlamlı din bağlantılarıdır. Onları önlemek için şimdiden gereğinden fazla ihtiyatlı davranarak, korkutucu hiç bir yanı olmayan bir toplu oruç açma işlemine bile karşı koymakta ve cumhurbaşkanını, başbakanı, meclis başkanını, din konusunda en küçük bir aksiyondan, kımıldanmadan çekindirmeye, soğutmaya, ürkütmeye çalışmaktadırlar.

Önce şunu söyleyelim: Türkiye, halk idaresinde dönülmez bir takım ileri adımlar atmıştır. Kendisini yönetenlerin çoğu, halk içinden gelme ve çıkmadır. Yoksa başyazarlığı bile kalem kuvvetiyle değil de, kapalı bir kast sistemi içinde babadan miras yoluyla alan, diktatörlük artığı, şımarık ve halk düşmanı bir basın adamı gibi Ada'da Moda'da keman çalarak yetişmemişlerdir. Bu liderler, demokrasinin asgarî çizgisinin, halkın inançlarına saygı gösterme sınırından geçtiğini bilirler. Zaten bunu bilmedikleri takdirde, sosyal bir saygı seleksiyonu olarak işleyen seçim sistemi, onların yerine, kısa zamanda halkı gerçekten seven kişileri getirmesini bilecektir.

İslâm kültürünün amansız yıkıcısı olmayı şeytanî bir ödev gibi benimsemiş bu basın sanıyor ki, devlet adamlarını, eskiden olduğu gibi, kendinin o kapkara telkin baskısı altına alacak ve bu telkin tekeliyle onlara istediği yönü verebilecektir. Hayır ve asla! Ve artık hiçbir zaman: Demokrasi tek sesin değil, çok sesin yükseldiği bir düzendir. Devlet adamı,

yalnız kaptığı köşede durmadan ağustos böceği gibi öten cırlak böcek seslerine değil, halkın içinden yükselen yeni ve canlı seslere de kulak verecek ve bilhassa bunları dinleyecektir.

Sonra şunu ekliyelim: meclis başkanı, öyle, mâsum bir iftar yemeğiyle de yetinmeyebilirdi. Buna kendi hesaplarına şükretsinler. Genç başkanın, bir montanyarlar reisi gibi davranmadığına şükretsinler. Başkan, tarihimizin karanlığına gömülmüş bir çok hakikatları, arkadaşlarını da arkasına takarak, bir ihtilâlci sertliğiyle haykırabilirdi. Türk tarihinin kapalı dosyalarını yeniden açabilirdi. Buna şükretsinler! Başbakan, müslüman ülkelerin başbakanlarını yeni bir islâm blokunun doğması için toplayabilirdi. Bir cuma namazını yurttaşlarının arasında kılmasına şükretsinler. Cumhurbaşkanı, bütün islâm ülkelerinin başkanlarını ve halklarını tek bir kalbin sahibi kaynaşmış bir vücut halinde birleşmeye çağırabilirdi, islâm kültür ve medeniyetinin dirilişi için yepyeni bir akımın tarihî çağrısını yapabilirdi. Meclis'te yeminden sonra dua etmesine ve Londra'da müslüman devlet elçilerinin yemeğini nazik bir edayla kabul etmesine şükretsinler.

Babiâli'de Sabah, 1967
(Sütun)

KADİR GECESİ

Belki bu gecedir, belki başka bir gecedir, Kadir Gecesi. Kur'an'ın öğdüğü bir gecedir Kadir Gecesi.

Kur'an gelmeseydi, kâinat ve varlık, her türlü yaradılış, sırrı çözülemez bir tılsım, bir büyü gibi kalırdı. O, yaradılış bilgisinin ders kitabı olarak bir kadir gecesinde indi. İşte kadir gecesi, kâinata anlamını getiren gecedir.

Kadir Gecesi, bir «ağırlık merkezi gecesi» dir. Allah, kutsal sözlerinin bütün ağırlığını bu geceye koydu. Bu gece, Kur'an, kutsal ağırlığıyla ve bir bütün halinde dünya göğünün üzerine indi. Dünya ufkunu, vahyin yedi renkli kuşağı, eleğimsağması, bereket getiren bahar yağmuru bulutları gibi, bir merhamet gibi, bu gece örttü.

Her gündüzün ağırlığı gecede, bütün gecelerin ağırlığı kadir gecesinde. İşte bunun için, kadir gecesi, hayatın ve hilkatin ağırlık merkezi gecesidir.

Orucun şifa saçan ellerinde müslümanın kalbi onarıla onarıla, ramazan hilâli büyüdükçe nefsin hilâli küçüle küçüle, öyle bir geceye gelinir ki, nefs, başına, dünya kirlerini

yıkayıp alıp götüren sıcak suların döküldüğü bir ölüye yaklaşır. Onu yıkayan meleklerin dünyamıza indiği gecedir Kadir Gecesi.

En ağır hastaların bile hafifledikleri, öteye geçen mü'minlerin bir kuş hafifliğiyle geçtikleri, yoksul sofralarının gökten gelme bir bereketle birdenbire zenginleştiği bir gecedir Kadir gecesi.

Gecelerin de bir imamı vardır. Gecelerin imamı, en büyük imam Kur'an-ı Kerim'i kalbinde taşıyan Kadir Gecesi'dir.

Ey gözlerden gizli, fakat gönüllere aşikâr Kadir Gecesi! Zamanın kalbinde en doğru ve şaşmaz bir saat gibi çınlayıp giderken, yurdumun üstüne, vahyin geçmez izini ve yıpranmaz eserini, ölmez sesini bir kere daha işle!

Pas tutmaz güneşi bir daha getir, ey Kadir Gecesi.

Seni bulmak için bilen gönül, çöllere bile düşmek gerekseydi, düşerdi. Kutuplarda buzların altında, bin yıl, kalıp almak gerekseydi, alırdı. Fakat sen, kendin geliyorsun. Seni bulmak için arınmış bir kalble aramak yetiyor. En saf bir merhamet gibi kendin geliyorsun.

Allah'tan bir bağış gibi, Peygamber'den bir armağan gibi, Kur'an'dan bir nefes gibi, sahebeden bir ses gibi, şehitlerden bir hatıra gibi, imamlardan bir ilim gibi geliyorsun.

Müslümanların hükümranlığını dünyaya ilân için geliyorsun. Putları karanlığa boğmak için geliyorsun. Velilerden bir müjde, bir mektup gibi geliyorsun. Okuyan için ne kutlu bir barış ve kurtuluş mektubatısın sen.

Bu son yıllarda ramazan, kadir gecesi ve bayramlar, âde-

ta, kendi genel varoluş ödevlerinin dışında bir misyon daha yüklenmiş bulunuyorlar. Ramazan ve kadir gecesi, bir yandan bayramlar, öte yandan noel denen hristiyanlık bayramının kutlanması gibi bir kültür dejeneressansını iki hilâlin kıskacı içine alıyorlar ve müslümanı ak ve kara arasında açıkça seçme durumuna getiriyorlar. Bu bir mucize ve hikmettir.

Seçin, bakalım ey müslümanlar, bir yanda Kadir Gecesi, bir yanda noël gecesi.

Seçin bakalım ey mü'minler, bir yanda ramazan bayramı, bir yanda hıristiyan yıl başısı.

İşte kaderin eliyle bu duruma geldiniz, şimdi seçin bakalım.

Kadir Gecesi, işte böyle önemli bir değerlendiriş gecesi, bir karar gecesi ve bir hüküm gecesidir.

Belki bu gecedir, belki başka bir gece Kadir Gecesi.

Kur'an'ın öğdüğü bir gecedir Kadir Gecesi.

Çünkü: Kur'an'ın indiği gecedir Kadir Gecesi.

Babiâli'de Sabah, 1967
(Sütun)

YOLCU

Bugün oruç yolcudur. Geldi, evlerimizi, şehirlerimizi, soframızı, gönüllerimizi bir ay boyunca olanca zenginliği ve cömertliğiyle donattı ve işte gidiyor. Yürekte ister istemez bir sızı var. Ayrılış sızısı.

Madem ki, ayrılış saati çaldı ve buna elde çare yok, öyleyse bütün iş onu unutmamakta. Giderken, bizden, dünyamızdan hangi haberi ve ne götürüyor; geldi ve bize ne bıraktı, bunu düşünmeli, bunun hesabını yapmalı. Ve bir yıl sonra tekrar dönünce bizi nasıl bulacak, bunun şimdiden hazırlığına girişmeli.

Giden oruca yol azığı ve öteye armağan olarak ne verdik, bunu bir bir zihinden geçirmeli. Onun giderken çıkarttığı ayak sesine hangi sesi ekleyebildik, işte bunu iyi düşünmeli.

Ve bunu yalnız tek insan olarak değil, aile olarak da, toplum olarak da, devlet olarak da düşünmeli.

Ayasofya'nın avizelerini bu ramazanda da ısıtamadık; bunu unutmamalı.

Sırf inanç yüzünden, yurdun doğusuna, batısına serpilmiş memleketlerde, Van'da, Mersin'de hapishanelerde

normal orucun içinde bir de hürriyet orucu da tutanların hiç olmazsa bayramı evlerinde kutlamaları için gereği kadar seslerini duyurabildik mi, bunu da düşünmeli.

İbadetin yanı sıra, ses çıkarmayan ve her türlü sıkıntıya katlanan yoksul, dul ve yetimlerin dertlerine ne kadar ortak olabildik, bunun da muhasebesini ihmal etmemeli.

Memleket kültürü, ekonomisi, sıhhati için bu bir ay boyunca neler yaptık, millet varlığına maddî ve manevî alanda neler kattık, bunun da en ince hesabını çıkarmalı, bilançosuna girişmeli.

Bir yandan okuyucuyu avlamak, müslümanların saflığından faydalanmak için özel sayfalar ve köşeler düzenlerken, öte yandan, o sayfa ve köşelerde bile, dinle alay eden, müslümanlara saygısızlık gösteren, yanlış yorumlarla müslümanlığın gerçeğine ve ruhuna gizli açık saldırmaktan çekinmeyen gazetelerin, bu, Tartüf'e taş çıkartan, felâh bulmaz tavrını da hiç akıldan çıkarmamalı.

Hıristiyanlardan gelme yılbaşı gecesine en ufak bir gönül kaymasının, bütün oruç boyunca kazandığımız manevî kazançları küle çevireceğini iyi bilmeli.

Ramazan'ın şu son günlerinde bir kaatilin kaçış ve sonra vuruluşu da bize orucun bir öğütü olarak şunu iyice öğretmeli ki, mesele, önce kaatil yetiştirip, üretip, sonra onu gangster filmlerine yaraşır bir tarz ve üslûp içinde öldürmeğe mecbur olmak değil, bir insanın bu hale gelmeyeceği manevî, ahlâkî, dinî ve kültürel atmosferi hazırlamak ve böylece hiç olmazsa bu acı hâdiseleri asgarîye indirmektir.

Bu Ramazan'da, Kur'an-ı Kerim'in inişinin 1400. yılına vardık. Bu demektir ki, önümüzdeki, yıl, bütün dünyada «Kur'an Yılı» olacaktır. Bu yıl içinde, her müslümana, kendi imkânları içinde, Kur'an'ı tanıtmak, hakikatlarını yaymak yolunda daha çok ödevler düşüyor. Giden oruç da bize bu yolda bir hız ve aşk vermiş olmalıdır.

İşte oruç giderken bizi her bakımdan bir nefs muhasebesine çağırarak gidiyor. Bunu yapmadıkça tuttuğumuz orucun eserinin gönlümüzde kalacağını ummak doğru olmaz, işte bunu bilmeli.

Tarih içinde, islâm varlığının en çetin şartlarda bulunduğu bu yüzyıl ve bu dönemlerde oruç ayı gelir ve bir zırh gibi bizi korur. Şimdi o gittikten sonra, onu, yani oruç mefhumunu ve onunla birlikte var olan bütün islâm mefhumlarını, islâm hayatını korumak da bize düşüyor.

Babiâli'de Sabah, 1967
(Sütun)

BAYRAM

Ve bayram. Bugün, dünya yüzündeki bütün müslümanlar, şehirler içinde bizzat, şehirler ve ülkeler arasında da bütün ulaştırma vasıtalarıyla birbirlerine uğrayarak, geçirilen bir aylık orucun üstün insana mahsus nimetlerini kutlayacaklar. Bir müslümanın eli öbür müslümanın eline, onun eli de bir başka müslümanın eline, böylece bütün müslüman eller birbirine kenetlenecek, horasanla kaynaşmışçasına kaynaşacaklar ve bütün müslüman dünya, kopmaz, yıkılmaz bir bina kuracak. Evlerden evlere barış taşınacak, muştu götürülecek, yüzleri Kur'an neşesi saracak. Her müslüman, Kur'an'dan bir âyet gibi kalbini öbür müslümanlara götürecek. İşte bu eşsiz bayram yalnız bizimdir.

Bütün yıl müslümanlığın yıpranması için çalışanlar bile bu bayramın güçlülüğü karşısında ondan uzak duramıyacaklar, katılacaklar bizim bayramımıza. Bayram onları bile kavrıyacak, kuşatacak.

Ah, ne olurdu, hiç olmazsa bayramımızı bize bıraksalardı.

Bayram ki, taştan değil, rüzgâr çizgilerinden değil, yaprak hışırtısından değil, bir medeniyet esintisinden, bir tarih ilhamından, müslümanların aydınlık gönüllerinden ge-

len bir şuur hafifliğidir, geliyor ve bizi ak çeşmelerin ışığıyla dolduruyor.

Bakıyorsunuz, sabahleyin ufkun doğu kesimi kızarırken bütün müslümanlar camileri doldurmuş, güneşin doğuşunu bekliyorlar. Sonra güneş bir mızrak gibi çıkıyor ve zamanın kalbine bayram nişanını, işaretliyor. Toplar atılıyor ve namaz sarıyor vücutları ve ruhları.

Ve imam mü'minlerin arasında yükseliyor, bir tarafında sanki cennet, öbür tarafında âdeta cehennem, hutbesini bütün insanlığa okuyor.

Bu hutbe, islâma bir çağrıdır. Çelik ve beton arasında boğulan insana bir hürriyet çağrısıdır bu hutbe.

Hürriyetin ancak kurtuluş içinde bir anlam ifade edeceğini ilân eden evrensel bir bildiridir bu hutbe.

Vücuda olan tutsaklıktan, zamana olan tutsaklıktan, maddî manevî putlar korosuna olan tutsaklıktan kurtuluşa açılan bir çağrı kapısıdır bu hutbe.

Kur'an'dan bir yaprak, havada bir sancak gibi sallanır, işte size bayram hutbesi.

Bayram namazından sonra toplumdan alınan güçle yüklü olarak evlere dönülür. Evlerde bekleyen çileli ömrün hayat arkadaşı ve evlerin bin renkli çiçekleri çocuklar. İşte bu gün bir tatlı söz işitmek için hayatın bütün ağırlığını paylaşmayı göze alan çileli eşler ve anneler, ve evlerin canlı bayramları çocuklar.

Ve evlerden evlere bir barış armağanı, bir muştu haberi gibi gönderilen çocuklar.

Ve her vakit namazından sonra yalnız bayram günleri kılınan namazlara mahsus namaz sonu tekbirleri. Sanki bayram tertemiz bir mendil ve beş vaktin tekbirleri de onun ölümsüz düğümleri. Kalbin aydınlık mühürleri tekbirler.

Evlerden evlere taşınan armağanlar. Evleri doldurup taşıran armağanlar.

Topraktan yükselen bir mehtap, bayram akşamları.

İşte o ulu geçmişten elimizde bir bu bayramlar kaldı. Onlara sıkı sarılalım da hiç olmazsa bu son peygamber armağanını olsun elden kaçırmıyalım.

Bu şuur içinde kutlu olsun bayramlarınız müslümanlar!

Babiâli'de Sabah, 1967
(Sütun)

ORUÇ VE DİRİLİŞ

Oruç, önce eşyayı diriltir. Elbet, eşyanın bu dirilişi, insan açısından bakılıncadır. Eşya, insana göre dirilmiştir oruçla demek istiyoruz. Evet, oruç, ilkin göze, dudaklara, damağa ve sonra düşünmeğe, hayal gücüne tesir eder. İnsanın idrâk ve yorumunu değiştirir. Duygularımız, düşünüş ve hayal edişimiz değişince, bizdeki dünya tasarımı da değişmeğe başlar. Artık, ne uyku eski uyku, ne yediğimiz yemekler eski yemeklerdir. Sıcak bir yaz gününden sonra iftarda içtiğimiz ilk bir bardak suyu, hiç bir gün farkına bile varmadan içtiğimiz bir bardak suyla değiştirir misiniz? İftar yemeği, dış ölçülerle, her günkü akşam yemeğimizden farklı olmadığı halde, neden o hiç unutulmaz, öbürleriyse hiç hatırlanmaz? Sabah kahvaltılarında her gün yediğimiz zeytinle, oruç açan zeytin taneleri arasındaki diriliş ve dirilik farkını açıklamak bile fazla.

Hergünkü dünyamızın nimetleri, üstün insanlar (yani veliler ve o yolda olanlar) müstesna, insan için bir kağıt lezzetindedir ve fevkalâdeliklerini yitirmişlerdir gözümüzde. Eşya da öyle, evren de öyle. Fakat oruç dünyasına ayak basar basmaz biz, sanki kabuk bağlamış dünyanın ölü zarı yarılır ve içinden taze bir dünya baş gösterir. Kül dökülür ve altından ateş boy verir. Yumurtanın

kireç kabuğu kırılır ve içinden ateş sarısı canlılık sıçrar. Cansız eşya bile, gözümüzdeki cila yüzünden yeni bir renk kazanır. Daha doğrusu, renk daha şiddetle ve daha derin idrâk edildiği için, oruçla birlikte, artık kırmızı daha kırmızıdır, yeşil daha fazla yeşil.

Batı medeniyetinin, yeni eşyaya koşuşunu, öbür tarihî, sosyolojik ve psikolojik sebeblerin dışında, bir de, kendiliğinden ölen dünyayı diriltecek oruç gibi bir gök armağanından mahrum olmalarında ve bu eksikliği gidermek için ancak yeni eşya imkânlarında canlılık susuzluklarını gidermek ihtiyacında bulabiliriz. Ama, doğurulan bu yeni eşya da, eski eşyanın olsa olsa bir nüansı olduğundan yeninin canlılığı kısa sürmekte, ya eskiden sıçrayan ölümle veya mahiyeti gereği kendiliğinden, bu da, kendisini çevreleyen eşya dünyasıyla birlikte hemeninden can vermekte, bir kere kendisini eşya büyüsüne kaptırmış batılıyı, başka çareler düşündürmeksizin, yeni canlılıklara vurgun bir avcı gibi yeni eşya yapmaya yöneltmektedir.

Aslında, batılıyı çeken, bir eşya uçurumudur, büyülü ve zehirli bir kuyudur. Gerisinde ölü bir eşya yığını, batılı, sonsuz bir eşya doğurma çabası içinde bulunacaktır. Evet, dünyada, reel olarak yeni eşya yapma, ne kötü ve yanlış bir oluş, ne de islâmın reddettiği bir eğilimdir. Ama, elimizin altındaki dünyayı diriltmek ve onun değerini düşürmeden ona yeni yeni parçalar katmak, bu katma işinde de insanın mutluluğunu bozmayacak bir oranı korumak, daha akla yatkın, sağduyuya uygun ve bir medeniyeti daha ömürlü yapmaya elverişli, en az emek kanununa da daha fazla değer verdirmiş bir verimliliği kavrayışlı olmaz mı?

Oruç günleri ilerledikçe, alıştığımız günlük dünyayı de-

virerek yerine geçen yeni dünya tasarımı, daha derinleşecek, daha derin bir anlam yüklenecektir. Âdeta içimizden çıkan bazı göze görünmez iplikçikler, eşyanın tabiatında birtakım öz değişiklikleri yapmaya başlayacaktır. Sanki iplikçikler, eşyanın dokusuna katılır ve onu yeniden örer. Oruç günleri ilerledikçe ve yaş ilerledikçe ve oruçlu oruçta ilerledikçe, dünya, nuranî bir çehre kazanır. Dünya olmaktan çıkarak, içimizin, bir aynadaki aksi, bir yankısı olur. İnsan dünyaya değil, dünya insana katılmaktadır sanki artık. İnsanla dünya arasındaki kahırlı diyalog, yavaş yavaş, tatlı ve munis, ruhun ısındığı bir monolog halini alır.

Tabiîdir ki, bunlar, kendi kendine olmaz, orucun şanına lâyık bir çileyle birlikte olur. Dünyanın değişmesi söz konusudur, lâf değil. Ölü bir dünyanın içimizde dirilmesi söz konusudur, lâf değil. Dünya sessiz sedasız düzelir ve bütün yaradılış hikmetini ifşa ederken, ruh, âdeta çarmıhlara gerile gerile ilerler. Fakat bu çarmıh, hıristiyanın uydurma çarmıhı, Hz. İsa'yı gerdiğini farz edip kendisini çilesizlik içinde her sorumdan affedilmiş tutan ceza çarmıhı değil. Bu görünmeyen çarmıh, ruhu, pörsümüş ve ölmüş deri hücrelerinden kurtaran bir çile biçimidir. İçimizdedir; dışımızda değil. Azap için değil, ilerleyiş ve ilerlemedeki huzur içindir. Ayırıp parçalayan değil, birleştiren ve bire götürendir. Öldüren değil, diriltendir.

Oruç dünyasına girer girmez, her gün kıyısından geçtiğimiz halde, alışkanlığın zulüm özlü direnişiyle fark etmediğimiz veya göz kapadığımız evrensel trajedyayı görmeğe başlarız. Bu, dünyanın dışını ilk sarış, ilk yırtıştır. Fakat, oruç bizi kapladıkça, duygumuzda bir oruç duyarlığı, düşünüşümüzde bir oruç mantığı geliştikçe ve belirdikçe, bu

trajedyanın altındaki tatlı hikmeti sezmeğe, evrenden yükselen vahdet türküsünü, gayb sesini öz kulaklarımızla işitmeğe başlarız. İlkin bastığımız çimenin şikâyetini duyduğumuzu sanacaksınız. Sonra bunun bir aldanış, fakat geçici olduğu için ve hakikata ilk hazırlanışdan doğduğundan ötürü, faydalı bir aldanış olduğunu anlıyacaksınız. Sonra da, o bastığınız çimenin, alçakgönüllülüğünü, sabrını, dayanmasını, çağrısını duyacak ve işiteceksiniz. İlkin, bir ağacın meyvesini koparırken bir hırsızmışsınızcasına telâşlanacaksınız. Ama, hemen sonra, ağacın fedakârlığını, feragatini, yemişinden övüncünü ve sevincini fark edeceksiniz. Acıdan şaşırmağa, şaşırmadan derin bir hayranlığa geçeceksiniz. Dünya tasarımınızda boyuna değişiklikler, düzeltmeler yapacaksınız. Her gün biraz çıkartmalar, biraz eklemelerle dünya tablonuz daha köklü, daha değişmez bir biçim alacak. Oruç ayı çıkarken, sahip olduğunuz dünyayla, oruç ayına girerken bu işleme uğrattığınız dünya arasında ne büyük fark var. Daha doğrusu bu iki dünya, bu iki dünya kavrayışı ve tasarımı arasında ne kadar büyük fark olursa, sizin orucunuz o kadar verimlenmiş bir oruçtur.

Bir de bakacaksınız ki, siz dünyayı terketmekle birdenbire dünyayı yeniden bulmuşsunuz. Ve bu sefer, yepyeni, taptaze, dipdiri bir dünya bulmuşsunuz. Büyük savaşçıya lâyık yeni ve güçlü bir dünya. Öyleyse, dünya, yeni kılıçlarla karşınıza çıkmışsa, siz de içinizin kılıçlarıyla onun karşısına yeniden çıkabilirsiniz. Çünkü: oruç, dünyayı diriltmişse sizi de diriltmiştir. Ve onu, sizin için, sizden ötürü diriltmiştir. Sizi ondan daha çok diriltmiştir.

.....

Sonra, oruç, vücudu ve vücudun özü olan kalbi diriltir.

Duygu organları arınır. Göz parlar. Kulak keskinleşir. Nefes borusu serbestleşir. İç vücut, dinlenir dinlenir, sonra birden çalışır. Vücudun bu yeni düzeni, bir yandan dünyaya, bir yandan ruha yeni bir tarzda döndürerek insanı uyandırmaktadır. İnsan uyanmaktadır. Bazı pencereler kapanır, yeni pencereler açılır. Vücut, oruçla, ruha doğru hızla itilmiştir. Böylece, o, olduğu yerden yükselmeye ve dünyayı daha bir bütünüyle ve daha kuşatıcı bir gözle kavramağa ve görmeğe fırsat bulmuştur.

Vücudun ruha yaklaşması, vücudun ölümü değil, veya ruhun çöküşü değil. Çünkü: vücut ruha doğru giderken ruh daha yükseğe doğru gidecektir. Bu kımıldanış, bu hareket, bu hızlanış; vücudun canlanışı demektir. Çünkü: vücut, hergünkü alışkanlıklar ve bağlar içinde bir bakıma özel bir ölümdedir. Fizik ölüm, unsurların yok olması değil, bir başka tertip almasıdır. Herhangi bir düzen, hiç değişmeden uzun zaman hemen hemen aynı kalıyorsa, o düzen, bir bakıma, kendi kendine mahsus bir ölüm kazanmış demektir. Bu kanun, vücut için de geçerlidir. Vücut, durmaksızın, ruha doğru bir atılım yapmadıkça bir nevi bir ölüme razı oluyor demektir. Çünkü: her fizik tertip, bir gaye taşıdığı sürece vardır ve diridir. Gaye, tertipten ve tertibin hamlesinden fırlayıp giderse, o tertip boşuna dönen bir çark gibi yokluğun şarkısını söyler. Yokluğun şarkısıysa ölümden başka bir şey değildir. İşte oruç, vücudun bu tür ölümünü de sarsarak, ona yeni bir hayat bağışlar. Bu, bir nevi, gayesini unutayazan vücudun basubadelmevtidir.

Oruç, nasıl eşyayı yenilerse, insanın vücudunu, duygularını, beynini ve kalbini de yeniler. Bir takım duygular mühürlenir, sonra açılır. Böylece, hürriyet içinde hürriyetin

değerini bilmeyen vücut, geçici ve şuurlu tutsaklıklarla hürlük eğitimi görür. Ve azat edildiği zaman, hürlük kendisine bağışlanınca da, onun hazzını alır, zenginliğini anlar. İşte, yaşarken yaşamanın tadını, zenginliğini kaybetmiş olan vücut, onu tekrar bulmanın sevinciyle canlanır.

Oruç, böyle böyle vücudu da gençleştirir. Ruhu ve evreni gençleştirdiği gibi. İnsan, nasıl, bir gaye ve ödev içinde daha diriyse, oruç içinde de vücut, varoluş gayesinin şuurunda daha çok diri, hazırlıklı ve canlıdır. Oruç gelmişse kelimelerimizi daha çok tartacağız demektir. Göz, kulak, ağız, daha tasarruflu kullanılacak, böylece kendi içinde her duygu kendi birikimini yapacak demektir. Boşanmış enerji yeniden toplanacak, kas, damar ve sinirler gerginleşip bırakılalarak' kaybedeyazdığı elastikîliğini yeniden kazanacaktır. Ses bile yıkanacaktır. Oruç, su, ateş ve ışıkla vücudumuzu yıkıyacak, oğacak, derleyip toplayacaktır. Oruç, zamanın kirlettiği ve ölümün tozlarına batırdığı vücut ve ruh için, gözle görünmez bir gusül, bir teyemmümdür. Tek başına bir tıb, dörtbaşı mamur bir sıhhattir.

.....

Ve sonra oruç, ruhu diriltir. «Sonra» deyişimiz, zaman bakımından değil. O, gerçekte, eşyayı ve insanı, vücudu ve ruhu birden diriltmeğe başlar. Onun esas diriltmeğe yöneldiği ruhtur. O, hep ruhu diriltmeğe çalışır. Ruha atılan diriliş oradan vücuda sıçrar, vücudu da diriltir. Ruh ve vücudun yeni bir diriliş yoluna girişi, insanın dirilişi demektir. İnsanın dirilişi zamanı diriltecektir. Zamanın dirilişi de evrenin dirilişine, evren tasarımımızın değişimine yol açacaktır. Sonra, evrenin, eşyanın tazelenmesinden geriye doğru sıçrayan diriliş, vücut canlanışında, sıhhatli bir dal-

galanma yapacak, ordan tekrar ruha geçecektir. Ruh, vücut ve evren arasında, oruçlu bulunduğumuz sürece bu gidiş gelişler, bu med ve cezirlerin genel havası, psikolojisi, insanın oruç aracılığıyla ilerlemesinin fonudur.

Ruhun dirilişi, daha doğrusu, daha çok dirilişi, orucun, kalbimizde doğurduğu ve her seher biraz daha büyüttüğü bir ışığın, ruhu içinden aydınlatmasıyla olur. Dışarıya açık pencereler bir bir mühürlenince, ev, kendi iç yaşayışına dönecek, sonra göz, içerinin karanlığına alışınca, sanki, en gizli odalardan, elinde bir kandil, içimizin dostu, ağırlıksız o iç ben, odalardan odalara geçerek, sessiz ve esrarlı, ortalığı derleyip toplayacak, fısıltılarıyla susadığımız hakikatları bildirecek, bir sezgi ve eriş dünyasında, içten dirilmiş ve filizlenmiş olacağız.

Oruç, insan ruhunu yeniden onarmağa girişince, düşünme yollarımızda tıkanmış geçitler açılır, hayallerimize karışan putlaştırıcı eğilim kaybolur; puta tapanların hayalleri, akın siyahtan sıyrılışı gibi, müslümanın ruh kudretinin işareti olan mücerret hayallerinden seçilir. Düşünme ve hayal gücümüze karışan ortakkoşma (şirk) suları, şüphe kireçleri, kuşku tozları, yüreğimizde beliren o âb-ı hayat veya iksir ışığıyla, kevserle yıkanır, arınır. Ruh, sanki, yaratıldığı veya vücuda bağışlandığı anda neyse, yine o hale gelmiştir. Ruh, içimizde bir anıt gibi yükselir. Ruhun da, gözleri, kalbi, kafası vardır. Ve ruhun, gözü, kalbi, beyni, vücudunkilerden daha hassastır. O, her zamanki diriliğini koruyamazsa, kalbi hemen buruklaşmağa, kararmağa, kulağı sağırlaşmağa, kasları felçlenmeğe, gözleri kapanmaya başlar, işte ruhun ölümü derken bunu kasdediyoruz. Evet, bu ölüm ruhun belki yüzdeyüz ölümü değildir. Yarı ölmüştür ruh. Ruhunu,

sürekli olarak dipdiri tutanlara ne mutlu ki, işte onlar, peygamberler, veliler, gerçek müsümanlardır.

İşte oruç, bu ümmete bağışlanmış öyle bir kutlu nimettir ki, ruhu yeniden canlandırır ve elde edilen yeni diriliş atılımı, onu öbür ramazana kadar diri götürür. Ramazanlar, birbirine, müslümanların ruhunu ölmeden devr ve teslim ederler. Ve her ramazan, eline aldığı ruhu, hilkattaki ilk haline eş, uyanık ve diri, dünya baygınlıklarından arınmış, tozsuz bir aynaya çevirmeğe çalışır. Gören gözler için, oruç, ne muhteşem bir melekler ordugâhıdır. Kalblerimizi dolduran meleklerin saldığı gümüşsü ışık, kınından sıyrılmış orucun diriltici kılıcıdır. Ruhlarımızın kendi içine günahların blok taşlarıyla kapanarak bir kabir halini aldığı günde, Ramazan, yeşil bayraklarıyla ufukta beliren bir melekler ordusuyla birlikte çıkagelir. Gelir ve kurtarır ruhu.. Taşlaşmış günahlarımızı ve ona bulaşan, onlarla deri ve et kemik gibi kaynaşan ölü ruh parçacıklarını nasıl da aşağılara, ta aşağılara yuvarlar. Gören gözler için, oruç ayı bir mahşerdir. Ruhların kabirleri açılıyor onda, kardeşlerim, ruhların kabirleri...

Kabirden kalkan bir ruh gibi, oruçlunun ruhu, gayb dünyasından kimi zaman ses, kimi zaman işaret alır. En azından, içinde bulunduğumuz dünyada, gayb dünyasının bir konumunu hatırlatan çarpıcı bir cephe görür. Hikmete yönelir. Kelimeler, günlük olan yanlarıyla, yani hemen ölen taraflarıyla değil, çağlara sarkan, diri ve canlı kalan, Kur'an'a dönük, hikmete ilişkin tertipleriyle bize gelirler. Kur'anın, o her zaman diri, ölümsüz sözün, ramazan ayında inişi, bu hikmetin yankısını taşır. Oruçlu, bu ayda, daha çok Kur'ana koşacak, sûreler önünde onun yüreği daha çok yu-

muşayacak, içi daha çok aydınlanacaktır. Oruç şuurunun en yoğun, oruç tesirinin en keskin olduğu, başlıbaşına bir keramet ve mucize olan orucun insanda en çok dirildiği an olan ramazan ikindilerinde müslüman evlere gelen şanlı konuk Kur'an'la aydınlanacaktır insan.

Duygu, düşünce, dil, bu ruh dirilişinden paylarını alırlar. Dil de, ruh gibi, ruhulkuddüsün ziyaretine kapalı kalırsa, bulanır, kabuk bağlar, katışıklaşır. Oruç, konuştuğumuz dili bile arıtır. Kelimelerden, hakkı olmadan koşup ileri geçen geriye çekilir. Dili boşuboşuna dolduran kelimeler daha çok göze batar ve kullanışları azaltılır. Dil, muhteva kazanmakta orucu yardımcı bulur. Sonra da, orucun hayata kattığı edebiyat, edebiyata kattığı dünya gelir. Oruç, başlıbaşına özel bir topluluk hayatı getirdiğine göre, roman ve hikâyenin önüne yeni bir dünya kor. Şiir en arı bir icaz sanatı olduğuna göre, oruç, şiirin derinleşmesi, yoğunlaşması, ruhülkuddüsle desteklenmesi için ilâhi, bir bağıştır şaire. Zaten oruç dünyasına girildi mi, şairde, ilkin günlük deyiş, şiirin ilk taslağından uzaklaşmıştır. Oruç, şairi tutup kendi ruhuna götürmüştür. Artık orada nerdeyse konuşması yetecektir şairin. Konuşma hemen hemen olduğu gibi şiirdir. Gerekli imajlar da hazır. Ruhu bağlayan vücut etkileri, entelekt'i zapteden içgüdü buğuları, yerini ruhun hür ibdaına bırakmıştır. Ruh, salkımlarla yüklenmiş bir sonbahar bağ kütüğü gibi şiir dünyasına dönüşmüştür. Oruç, şiire inen, bir metafizik, bir lirizmdir. Oruç, dirilmiş ruhun lirizmidir. En çok riyazet geçiren, çile dolduran şairlerin daha üstün şairler olduğunu unutmamalı, Mevlânâ, Yunus, Fuzuli, Şeyh Galib gibi. Bu şairler, şairden fazla bir şeydirler. Onların şiirinde, öbür şairlerinkinden ayrı bir tad vardır ki, bu, riyazetin, ruh çilesinin, namaz ve orucun kattığı bir taddır belki de.

Oruç, ruhu diriltirken, onun bütün kuvvetlerini de diriltmiştir.

Ölüme doğru koştuğu bu son çağlarda islâm toplumu tam ölmemişse ve hâlâ yaşıyorsa, bunu, gelip gelip dirilten ramazanlara borçludur geniş ölçüde.

Ve bir gün tam dirilecekse, bu da, yine bir ramazanda başlayacaktır, ramazanlarla başlıyacaktır.

İslâm Düşüncesi, 1967
(Kıyamet Aşısı)

ORUCUN RUHU

Yahudilikteki ve hıristiyanlıktaki perhizler artık tıbbın malı olmuştur. Tıb, ne zaman ve nelerden perhiz edileceğini aşağı yukarı kesinlikle söyleyebilmekte ve gerektiği zaman hastaya öğütlemektedir. Bu dinlerde perhizden tıbbın alanına girmeyen hiç bir şey kalmamıştır. Ama oruç öyle değildir. Tıbbın da onaylıyacağı faydaları dışında o yine başlıbaşına bir tapınma olarak kalmaktadır. Bu, orucun, bedeni sıkıya alan, çile değirmeninde döndüren orucun yüce ve meleklerle örülü çehresinden, manevî bir yakuttan yoğrulmuş mayasından, Davud Peygamberin örsünde yoğrulmuş hamurundan, İsa Peygamberin tevekkül tasından, Hızır Peygamberin getirdiği âb-ı hayatı içine çekmiş olan özünden, Büyük Peygamberin ellerinde Kur'an kevseriyle yıkanmış olan ruhundan doğan bir özelliktir.

Oruçta bütün bir din tarihini yaşarız biz. İftarın yaklaştığı saatlerde fırından ekmek almaya giden oruçlu, Ashab-ı Kehf'in nice yıllar uyuduktan sonra içlerinden birini şehre ekmek almaya gönderdikleri zamanki ruh hallerini bir parçacık yaşar. Evet, fırın artık o fırın, kent artık o kent değilse de, ramazan günü fırınlardan alınan ekmek yine o «ekmek»tir. İftar sofrası, Allah'ın Hazreti İsa'ya indirdiği «gök sofrası»dır

bir parça. Peygamberimizin nice kereler ashabıyla oturduğu sofradan bir anlam taşımaktadır. Ocaklarda yanan ateş Nemrudun yaktığı ateş değil, Hazreti İbrahim'i yakmayan ateştir. Oruç ayına kadar pek de dikkat etmeksizin etinden, sütünden, yününden, derisinden faydalandığımız hayvanlar, ağızlarımız melek mühürleriyle mühürlendiği andan itibaren yavaş yavaş anlam değiştirmeğe başlarlar. Tâ kurban bayramında Hazreti İsmail'in kurtulmalığı olan koçun anlamına kavuşuncaya kadar. Taşlar bile dikkat eden için anlam değiştirir oruçta. Hazreti İsmail'in şeytana attığı taşlara dönüşmeğe başlarlar gözümüzde.

Oruç, toplum için, Hazreti Musa'nın Sina dağına gittiği ve dönüşünde halkını Altın Buzağıyı yapmış ve ona tapar olarak bulmuş olduğu o çileli günün imtihanından bir imtihandır. Mânen, islâm toplumu Kadir gecesinde her yıl Altın Buzağıyı boğazlar ve bayrama onun sevinci içinde çıkar.

Oruç ayı boyunca, Halilullah'tan (Allah dostu Hazreti İbrahim'den) Kelimullah'tan (Allah'la konuşma şanının sancağı Hazreti Musa'dan), Ruhullah'tan (Cebrail nefesinden oluşmuş Hazreti İsa'dan) ve nihayet Habibullah'tan (En büyük dereceye, Allah'ın sevgilisi olma derecesine yükselmiş Ulu Peygamber'den) mü'minlerin üzerine görünmez dünya armağanları yağar. Onlar ister ki mü'minler olabildikleri kadar kendilerine benzesinler, kendilerinin eriştiği bu ilâhi nimetlerden görünmez rızıklar alsınlar. Allah onların dualarını kabul eder ve biz müslümanlar ilk bakışta tarihin içine gömülmüş gibi görünen bu ilâhi nimetlerden, bu manevî rızıklardan, oruç ayında, en çok oruç ayında, her bir-

imiz kendi çapımızda payımızı alırız. Oruç ayında coşan kalb ve ruh için, Kâbe'yi yaparkenki Hazreti İbrahim, ilâhi ateşin Sina dağını şimşek gibi titrettiğini gören Hazreti Musa, ölüyü dirilten Hazreti İsa, meleklerin yandığı sınırları aşan ve Miracını Allah'ı görerek, mecazın ve nisbinin bütün perdelerini sıyırarak tamamlayan Hazreti Peygamber ne kadar yakındır, ne kadar yakındadır.

Yalnız onlar mı? Ölüler ve diriler ne kadar yakındırlar. Ölülerimiz ve dirilerimiz ne kadar yakındırlar. Bir dağ başında olsak bile, güneş battıktan sonra bir kayanın yanına tek başımıza iftar soframızı açsak da, ölmüş babalarımız ve annelerimiz gözlerimizin önüne gelirler. Çocukluğumuzdaki o iftar öncesindeki mânevi derinleşme, iftarın yaklaştığı anlardaki âdeta çocuksu telâş, anne cömertliğini ve babanın iftar sofrasının başında güçlü bir tapınak sütunu gibi aileyi gözleriyle kucaklayışı, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık yıllarında her ramazanda geri gelen ve peşimizi bırakmıyan tatlı bir hatıralar örgüsüdür. Orucun getirdiği yumuşak ve ipeksi havada kadınlarımız ve çocuklarımız bize ne kadar yakındırlar. Oruç ayı, şeytanın çok evlerden koğulduğu aydır. Ailelerden sürgündür o. Belki o bile bir aileden, aile cennetinden koğuluşunda cennetten koğulduğu anları hatırlamaktadır.

Oruç, eşyayı ve evreni de bize yaklaştırmış değil midir? Onu daha derinden algılamakta, kavramakta değil midir? Oruç ayında gündüz daha gündüz, gece daha gece değil midir? Güneş daha güneş, su daha su, toprak daha toprak, ay daha ay, yıldız daha yıldız, zaman daha zaman, mekân daha

mekân, vücut daha vücut değil midir?

Ve nihayet ruh, daha ruh değil midir?

Diriliş, 1970
(Kıyamet Aşısı)

RUHUN SİLÂHLARI

Müslüman çağımızda ruhunun şimşeğini çakmalıdır. Üstüne biriken külleri eşeleyip altından tekrar ruhunun ateşini ortaya çıkarmalıdır. Sönmek, sürekli sönmek onun nasibi olmamalıdır.

Ruhunun silâhlarını donanmalıdır yeniden müslüman. Kalbinin silâhlarını. Yani gönül silâhlarını. Tabiata karşı, kötülük doktrinlerine karşı, egoya karşı ruhunun pusatlarını kuşanmalıdır.

Ruhunun bekçilerini çağırmalıdır sürekli olarak. Her bir savunma noktasına kolcu ve korucularını dikmelidir. Yardımcı ve koruyucularını eklemelidir ana gücüne.

Silâh diyorum. Ama aslında silâh dediğim bu donatımlar gerçekte silâhtan fazla bir şeydir. Âdeta ruhtan bir parçadırlar, ruhun uzantılarıdır. Dışa karşı ruhun sertleşmiş tabakasıdır. Âdeta dışa karşı ruhun dışardakilere benzer bir güçle direnmesi veya saldırmasıdır. Ve savunması bir bakıma saldırma, saldırması da bir bakıma savunmadır.

Ruhun ana silâhı tapınmadır. Allah'a tapma. Allah'a tapma, insanın ve tabiatın tanrılık iddiasını yıkma, onları çıplak hakikatleriyle kavramaktır. Yaratılanı aşmak, iğretiyi yıkmak. yalanı devirmektir. Allah'a tapma, izafi olandan sıyrılıp mutlak olanla donanmak, fanilik perdesini yarmaktır. Allah'a tapma, insanları ve tabiatı putlaştırmama, benlik putunu kırma demektir. Böylesine bir silâhla donanmış ruh, silâhın ta kendisi olmuş demektir. Artık onu hangi kuvvet, hangi silâh yenebilir?

Namaz, oruç, hac, zekât, müslüman ruhunun silâhları... Namazla doğrudan doğruya Allah'a yönelmiş olmaktadır insan. Bütün dış alâkalardan kurtulup O'nun önünde ve huzurunda olmak. O'nunla, Ezelî ve Ebedî Olanla, Yaratıcı Olanla olmak. İnançsız kişi bu güçten mahrumdur.

Oruç, benliği kıran tapınma. Hac, müslümanları bir araya toplayıp Allah'a yöneltmekte. Zekâtla, müslüman sahip olduğu eşyayı da Allah'a yöneltmekte. Daha doğrusu eşyaya olan gizli tapınma bağlarını kırmakta, ilgilerini kesmekte. Bütün bu sevgi ve korku silâhlarıyla müslüman, kendini kuşatıp iğreti ve kötü ilgilerden koparmakta ve iyiliğin, doğruluğun, güzelliğin kaynağına yüzünü ve gönlünü çevirmekte. Namazla, oruçla, hacla, zekâtla, Allah'ı söz, kalb ve davranış anmalarıyla, ruh, öte âlemin silâhlarıyla donanmakta, fiziğin esaretinden kurtulmakta, insanın gerçek anlamına ermekte.

İnançsız insanın silâhları maddî silâhlarla birlikte bir takım kötü duygulardır. Kızgınlık, öfke, ihtiras, açgözlülük ve benzerleri. İnanmış insanın silâhları ise, zarûret halinde el attığı maddî silâhlarla birlikte, asıl, ibadetler, iyilikler ve faziletlerdir. Acaba bu iki silâh bütününün çatışmasında son

zafer hangi tarafta olacaktır? Şüphe edilmemelidir ki inanın tarafında.

Bir de yanlış inançlar vardır ki, onlar da sahte silâhlara benzerler. Dıştan donanmış görürsünüz o insanları. Fakat bazı zamanlarda o silâhların işe yaramadığı ortaya çıkar. Yanlış inançlıların da ruhları gerçekte silâhsız, donatımsızdır. Onların silâhları sadece kendilerine yük olur. Omuzlarını çökertmekten başka bir şeye yaramaz bu sahte silâhlar onlar için.

Müslüman, müslümanlığını sözde bırakmamalıdır. Sürekli olarak kendini islâmdan koparan aldatıcı oyalamalarla savaşmalı, onlara karşı ruhun ölümsüz silâhlarıyla donanmış olmalıdır. Öyle ki müslümanların toplu olarak kıldıkları namaz. Ramazan ayı boyunca tuttukları oruç, inançsızların yüreklerine korku düşürmeli ve onları aşağılık duygusu içinde kıvrandırmalı. İbadetler, toplumun ruhunda, tek tek bunalıma düşen kişilerin ruhlarını kurtarıcı birer sığınak olmalı. Bunalan insan, namaz kalesine, oruç burcuna sığınmalıdır.

Bunlar, Allah'ın müslümana armağan ettiği mucizevî silâhlardır. Kıyamete kadar bunlardan üstün maddî veya psikolojik bir silâh ortaya koyamayacaktır karanlığın dehası.

Allah'ın bağışı silâhın karşısına çıkarılan maddî veya psikolojik silâhlar, Hazreti Musa'nın Âsası'nın karşısına çıkarılan büyücü değneklerinden farksızdır.

Yalanlı propagandaya karşı, hakikatların tebliği, şeytansı iğvaya karşı Vahiyden gelen telkin, zulme karşı adalet, cehalete karşı irfan aydınlığı, nefsin başkaldırışına karşı Allah'a teslim oluş, şehvete karşı oruç, insanın kendi benliğine

tapınmasına karşılık namaz silâhlarıyla müslüman savaş meydanında gözükecektir, gözükmelidir her zaman.

Milli Gazete, 1974
(Sûr)

RUHUN ŞÖLENİ

İslâm, bayrama da kendi ruhunu sindirmiştir. Bayram, gerçek bayram, ruhun bayramıdır, tenin değil. İnsanlar nasıl zaman zaman ziyafetler veriyor, şölenler düzenliyorsa, bayram ve kandiller de, ruhun ziyafet günü, ruhumuzun şöleni oluyor.

Bayram, ruhun toyu, ruhun düğünü demek.

Ancak, islâmın bayramlarında da öbür bayramlardaki gibi dış tezahürler artarsa da, asıl artış, iç duyuşumuzdadır. Duyarlığımız artmaktadır, kalbimizin mistik ve metafizik genişliği artmaktadır. İnsanlar böyle anlarda birbirlerine ziyafetler de çekseler, armağanlar da verseler, gelişler gidişler, ziyaretler, kucaklaşmalar, el sıkışmalar, tebrikler, kutlamalar, hep o artan dindarlık duygumuzun çevresinde gelişen davranış demetleri oldukça güzeldir; yoksa, bayramı ve onun bir türü olan kandili maddî hazlar veren ve eğlendiren fırsatlar gibi görmek islâm ruhuna aykırıdır.

Bayram, uzun süre yavaş yavaş ilerleyen gönlün, ruhun

ruhumuza geçirme törenidir.

Bayram, kazanılan ruhî ilerlemeyi bir daha çıkmamacasına benliğimize geçiren ilâhî damgadır. Göğsümüzü açıyoruz ve kalbimize meleklerin bu yüce damgaları basmasını, pamuktan daha yumuşak bir vuruşla ruhumuza nakşetmesini bekliyoruz, işte bayram bu demektir.

Bu olağanüstü gün ve gecelerde, insanlar kendi ruhlarının içine kapanmayı bırakıp toplumun yükselen din heyecanı içinde erirler. Öyle olur ki, gören gözler, âdeta fizik varlıkların birer masal hayalleri haline geldiğini ve ruhların da gözle görülür elle tutulur bir biçimde canlandığını ve sokaklardan, caddelerden âdeta nur nehirlerinin aktığını fark eder.

İnsan değişir, arı duru bir ruh ve gönül kazanır. Kuş gibi hafifler. Sevgi ve saygı taşar âdeta.

Şehir değişir, sokaklar ve caddeler büyük zamanların insanlarıyla dolar âdeta. Tarih dirilir. İlâhiler, tekbirler ve salâvat âdeta şehri manevî bir su ile, kevser ve zemzemle yıkar. Giydiğimiz bayramlık elbiseler gibi içimiz de yepyeni ve taptaze hale gelir.

Geçmiş zaman, gelecek zaman da bayramlarda ruhun şölenine davetlidir. Çağrılmıştır ve gelir.

Bir kandilde, geceyarısından sonra. Kanunî Sultan Süleyman türbesinde ellerini açmış fatiha okuyan bir genç görmüştüm. Yarım bin yıla yakın bir zaman aralığında Kanunî ile o genç kandil dolayısıyla bir araya gelmişti. İkisi milletimizi sembolize ediyorlardı âdeta o gece. Ne kadar yakındılar birbirlerine. Âdeta Kanunî de sağdı ve ikisi baba

oğul gibi yanyanaydı.

İslâmın bayramlarında, halkın çehresi, ulvî bir anlam kazanır. Sanki cennetten inmiş bir topluluktur, bir gök topluluğudur halk. Ruhlarımız kapılarını sonuna kadar açmış ve ruh alışverişimiz son haddini bulmuştur gecesinde ve gündüzünde bayramların.

Kandillerin camileri aydınlattığı gibi, kandil gün ve geceleri de ruhları aydınlatır. Onun aydınlığında insan yolunu bulur. Şaşırmış olanlar düzelir.

Bayramlar ve kandiller, ruhlarda anî aydınlanış ve arınışların ortamlarıdır.

Bayramlar, kandiller, millet ruhunu, bir sur gibi birbirine perçinlenmiş, kenetlenmiş ruhların bütünü haline getirir. Asırlar içinde bayramlar, birbirine eklene eklene, millet ruhunu toprağa bir çınar gibi kök salmış hâle getirir.

Kandiller ve bayramlar, toplum ruhunun din mucizesinde dirildiği, mevsimlerin ve vakitlerin millet ruhuna açıldığı fevkalâde anlardır.

Millet, bayram ve kandillerinde tarihini, geçmiş ve geleceğini yaşar.

Milli Gazete, 1974
(Sûr)

İNSAN VE ORUÇ

Oruç, ruhun sesi gelir her yıl
Gümüş topuklarını dokundurur kalbimize
Vücut dönmeğe başlar bir tapınağa kurban gibi
Yapılır örülür uçurumları yakan dualardan

Ten ruhun avuçlarının içinde
Hilkat günlerinin yeniden oluşun terlerini döker
İnsan gecesini değiştirir gündüze erer
Bir mevsime döndürür zamanını hiç değişmeyen

İnsanın olma vaktidir bu erme fırsatı
Ruh emzirir anne gibi yeri göğü fecri
Yeni bir insan gelip nöbete duracaktır
Eskisi çürümüş bir heykel gibi devrildiğinden

Ey oruç, diriltici rüzgâr, islâm baharı
Es insan ruhuna inip yüce ilham dağından
Kevser içir, âb-ı hayat boşalt kristal bardağından
Susamış ufuklara insan kalbinin ufuklarına

Diriliş, 1974
(Gün Doğmadan)

GÖRÜNEN AYA SELÂM

Ay göründü. Yine ay göründü. Bizim olan ay göründü. Bizi kendinden sayan ay. İnsanın uyanış ayı göründü. Ruhun diriliş ayı.

Kutlu olsun bütün inananlara.

Kapıyoruz bir ay için görünen dünyaya açılan kapı ve pencerelerimizi. Açıyoruz sonuna kadar görünmeyen dünyaya, gayb âlemine kapı ve pencerelerimizi. Duygularımızın kapı ve pencerelerini kilitliyoruz. Ruhumuzun kapı ve pencerelerini ardına kadar açmak şartıyla.

Ey ruhumuzun ikiz kardeşi olan oruç, sen ki ruha geçen, onunla kaynaşan ve onu o eden meleksin.

İslâmın kalbinden kopan elçisin, Kur'an'ın elçisisin.

Bize her yıl gelip mânevî âlemin kapılarını açan cömert ve derin, kerametli bir elçisin.

Ruhumuzun en tabiî şeyhisin.

Her inanmış gönül, senin en tabiî müridindir ey Ramazan.

Mucize göğünün en parlak yıldızlarındansın. Güneşlerinden ve aylarındansın.

Kalbimizi Kâbe'ye döndüren ilâhî pusulasın.

İnsanların çoğu için âdeta nesli tükenmiş kadim bir kuşsun. Öyle de olsa, Zümrüdü Anka kadar değerlisin.

Geldin. Seni bekliyorduk.

Hoş geldin.

Mutluluk getirdin.

Gelişin bir bayramdır.

Giderken de bayram bırakarak gidersin.

Yalnız bir ayı değil, yılı ve ömrü onaransın.

Zamana yakut, cevher özünü veren bir ustasın.

Kentleri de ruhlar gibi aydınlatırsın.

Toplum ruhunu ruhlarımızın iç kalesi haline getirirsin.

Eşsiz, Tanrı bağışı, gözle görünür mucize, toplu tapınmalar yatağı, kurtuluş ırmağı, ruhumuzun hakikata dönük sırlı aynası Ramazan, sana selâm. Ve senin bilincine varanlara kutluluk.

Senin gelişinle getirdiğin şu hitabeyi içinde bulanlara kutluluk:

«Ey insan!

Tanrılığa özenme, insan! Sınırını bil. Yeniden diz çök. Allah'ın önünde yere kapan. Kendine, eşyaya veya başka bir insana değil, Allah'a kul ol. İnsan ve tabiatı, düşünceyi ve sanatı putlaştırma.

Varlığının bütün anlamıyla yüklenerek, gücünün bütün güzelliğiyle donanarak, gerçek aşkıyla gönlünü doldurarak Allah'a yönel.

Hiç bir şeye tapma, yalnız Allah'a tap.

Kendine bakışın, tabiatı sarsışın, eşyayı değiştirişin, kentler kuruşun ve altın kuleler yükseltişin Allah için olsun, yalnız Allah için olsun.

Öyle tap ki, kentler de, tabiat da, yerler ve gökler de seninle birlikte O'na tapsınlar.

Madde, çağdaş medeniyeti kendine doğru çekti, bir yerçekimi gibi.

Ey insan! Sen tekrar medeniyeti, maddenin, eşyanın, fiziğin, tabiatın ağırlığından kurtar.

Özgürlük dedin, eşitlik dedin, başka bir biçimde insanı insana köle yaptın.

Allah'ın kulu olmaktan kaçtın, insanın ve eşyanın kölesi oldun.

Ruhunu maddeye sattın, özünü şeytan tarlası haline getirdin.

Yeniden ruhunu Allah'ın tarlası yap insanoğlu.

Kutsal sözleri diriliş tohumları gibi ek ruhuna. Ve ondan bitecek, yükselecek hakikat ağacının yemişi seni Cennet'e

götürecek, Tûba'ya götürecektir. Yoksa daha bu dünyada iken Cehennem sana gelmiş, ulaşmış olacaktır. Daha bu dünyadayken Cehennem'le cezalanmaya başlayacaksın. Âdeta Cehennem senin öteye geçmeni beklemeden buraya gelip sana saldırıya geçmiştir. Zaten sanma ki öte dünya, bu dünyadan bıçak kesimi ayrıdır. Bu dünyadasın ve her an öte dünyadasın da. Yaptığın her fiil, şimşek hızıyla hedefine varmakta ve mutlaktaki karşılığını bulmaktadır. Sen, fanî olan sen, ebedîlik içindeki konumunu, bilsen de bilmesen de almaktasın. Bu durum alıştan, bu değerleniş, değerlendirilişten ayrılamazsın. Her an ölçülmekte, tartılmaktasın. Allah'ın görünmez terazilerinde tartılmaktasın. Görünmeyen kalemler kayıtları tutmakta, hesaplar görülmekte, cezalar hemen uygulanmaya başlanmakta. Çektiğin azaplar, acılar bir uvertürdür, bir başlangıç, bir örnektir, öteye açılan pencerelerdir.

Kendini, görünmeyen kalemleri görür, dokunulmayan görevlileri elle tutar, ilgi kurulamayan davranış ve cezaları apaçık anlar bir ruh ermişliğine doğru götürmek zorundasın. Yoksa bilimlerinle, hatta dehanla hayvanlığa, hayvandan da aşağı bir yaratık durumuna hızla inmektesin. Bütün bir insanlık olarak «en aşağı yaratık» sitesini gerçekleştirmeğe doğru, bir korkunç Mefisto uçurumuna doğru hızla gitmekteyiz.

Yeni bir uygarlığın kapısını zorlamak durumuna geldik çattık da farkında değiliz.

Ey insan! Allah'a dön. Sana senden daha yakın olan, öncesiz, sonrasız, ölümsüz, sonsuz, doğumsuz, diri, gören, işiten Allah'a dön. Ve onun sözleri olan kitaplarına ve onun insana yol gösterici olarak gönderdiği peygamberlere.

Hazreti İbrahim'e dön. Ve onunla birlikte ateşe atılsan bile insan putlarını yık. Onunla birlikte ve son Peygamberle birlikte, insanın insana tapmasına karşı koy, başkaldır.

Diriliş, 1975

HİCRETTEN MİRACA

Bizi kendi açısından soyuta ve somuta çekmek üzere kutlu oruç ayı gene geldi. İnsanı kaburgasından başlayarak kalbinden, kafasından ve ruhundan yakalamak üzere. Ruhumuzun içindeki sırrı, metafizik bir tohum gibi büyütüp ağaçlaştıracak ve bize bir ay geçmeden kadir gecesinde yemişinden tattıracak olan oruç. Olağana ve nisbîye fazla batmış olan insanı olağanüstü ve mutlak olanla yeniden göz göze, yüz yüze getirecek olan tecrübe. İlâhî tecrübe. Öte dünyanın kanımıza işleyen elçisi.

Oruç ayı, aylar içinde diriliş ayıdır. Geceyle gündüze, birbirlerine geçme, yol açma ve yol verme, yaklaşma ve kaynaşma güvenini bağışlayan kutlu zaman parçası. Namazın başka biçime girişi, haccın başka türlüsü, kelime-i şehadetin nimetlere rahmanî zincir vuranı. İnsanı sakil dünya zincirlerinden kurtarıp özgür kılan ulvî ağ.

Denize doğru giden insan. Mutlaklık denizine insanın bir gözyaşı damlası gibi kayışı. Ve ilâhî med ve cezirde

damlanın kayboluşu. İnciye dönüşmek için kayboluşu.

İnciye dönüşme yolculuğu bu. İnsan bir adak gibi alınır Ramazan tarafından, sonra, onun esrarlı laboratuvarında eritilir, yeni imbiklerden geçer, saflaşır, borulardan akar ve yepyeni bir formda yeniden dökülür.

Mutlak'ın işte böyle bir dökümcüsüdür oruç ayı. Muhyiddîn-i Arabî Hazretleri, ağır bir hastalık sırasında ölüm anında, Yasin-i Şerîf'i şifa veren bir delikanlı şeklinde görmüştü. Ağır bir materyalizm hastalığıyla yere çarpılmış insan için de oruç ayı böylesine somut bir şekilde kurtarmaya gelen genç inanç eridir. Yeter ki insan onu görebilsin. Yerden doğrulmasına yardıma gelen bu doktora bir el uzatmak yeter. Yerden bile olsa.

Evet, kutlu oruç ordusu, bir bahar gibi, Bursa çinilerinin yeşilinden bir ilkbahar gibi gelir. Sancağını doğu ve batı kentlerinin tepelerine diker. Peygamberler, veliler, şehitler ruhanî ordularıyla beraberindedir. Âyetler, bu, öldürmeyen, dirilten kutlu savaşın ebedî ilkeleridir. Mü'minler bilirler ve görürler, kentler, ufuklar, doğu ve batı, gece ve gündüz ve öte dünya, cennet ve cehennem, değişmiştir, yakına gelmiştir, yenilenmiştir, ruha yabancılaşmadan kurtulmuşlar ve onunla bir olmuşlardır. İnsan yeniden âlem-i kübradır.

Ak vakitlerdir oruç vakitleri. Güneşi sulara batırır içimizden çıkan bir «beyaz el». Ve dünya çerçöpü, müneccim değneklerine döner, Hz. Musa'nın Asası olan oruç önünde.

Ve oruç, Hz. İsa'nın «gök sofrası»nı önümüze açar. Ki Hazreti Meryem, mihrabın yanında bulurdu her iftar saatinde o sofradan yiyecekler.

Ruh cüzzamı, iyiliğe yüz tutacaktır. Ve ölü dirilecektir oruç akşamlarında.

Ve orucun sancağında Ulu Peygamber'in mührü vuruludur. Kalbimizde de vurulu olduğu gibi.

Ve oruç, O'nun Hicretinden sayfalar açar yüreğimizde. Bir tarih olur, bizi mitleştirir. Reelin en çıplak anlarında mit kahramanları yapar bizi.

Ve bizler, dağılmış, darmadağın olmuş bizler, yeniden toplanırız Son Peygamber'in bayrağı altında, oruçla, namazla, hacla, kurbanla, dua ve îmanla.

Yolun kıyısında bakakalır inançsızlar ve inkârcılar. Ne olurdu onlar da bu yolculuğa, bu kutlu hicrete katılsalardı!

Evet, hicrettir bu. Ama, giderek, bir miraca dönüşür. İftar saatlerinde içilen su zemzem olur. Ve sonra Cebrail ve Refref gelir. Daha sonra da ateşin yakmadığı aşk kanatları.

Evet, oruç ayı, oruç mutluluğu, oruç hicreti, oruç miracı konuk olarak geldi. Ne mutlu o konuğu şehrin kapılarından başlayarak şafak sökmeden karşılayanlara.

Orucun soyutuna ve somutuna gark olanlara.

Tanrının boyasına boyananlara.

Tanrının boyası... Oruç, en keskin renklerinden bir renktir o boyanın.

Her yıl ramazan ayında o boyaya baştanayağa batmaktır mü'minin görevi.

Eşyayı ve tabiatı, tabiatüstünü, insanı, tarihi aydınlatacak

ışık, bu boyanın aydınlığından tütecektir.

Diriliş, Pazartesi-Perşembe Günlüğü, 1976
(Gündönümü)

ORUÇ DÜNYASINDA

Çağımızda, oruç ayının gelişi, uzaktaki bir yakınımızın geri dönüşü gibi bir etki yapıyor. Birden şehir değişiyor, insanlar değişiyor, konuğun şerefine daha bir çeki düzen veriliyor tavırlara.

İnanmış ruhlar, kaybedilmiş bir vakti, sanki gençliklerini yeniden bulmuş gibi oluyorlar.

Ölenler yeniden diriliyor çevremizde. Anılar somutlaşıyor.

Oruç, bir ruh analizi oluyor inanmış insan için. Geçmişini düşünüyor insan, yanlışlıklarını daha bir net görüyor. Eğrilmişse yolu, düzeltmek istiyor onu. Yay haline gelen "Doğru Çizgi" düzeltiliyor içimizde.

Mutlak'la nisbî'nin çarpışması, Oruç ayında birincinin zaferiyle sonuçlanıyor.

Oruç, Kur'an-ı Kerim'e, Kur'an-ı Kerim, namaza, namaz, sonsuzluğa kapı açıyor ruhlarda.

Ve gün doğduğunda ipek gibi ince gümüşten zincirlerle kendi elimizle bağlıyoruz elimizi, kolumuzu, ağzımızı. Göz, kulak, ağız, hafıza, hatıra, kalb ve ruh, hepsi aynı bilinci saniyelerle dakikalarla yaşıyor.

Ve gün battığında yeni bir dünyaya giriyoruz. Zeytin tanesinin ahiret haleli dünyasına. Ve hurmanın gerisindeki tada, minarelerin ve kubbelerin ahengine. Yıkanmış uykunun kevser havuzu kristaline ve onun ortadan bölünüşünde bir ay tepsisi gibi gelen gök sofrası sahurun çağrısına.

Nar taneleri yakuttan damlalardır oruç ayında. Ve asmalardaki salkımlar, cennetten iniyor dünyamızın mavi deniz görüntülü atmosferine.

Oruç, İskender-i Zülkarneyn ile Hızır'ın yolculuğunu hatırlatıyor bize. Akşam olduğunda Âb-ı Hayat bulunmuştur; insanı ebedîlikten pay sahibi eden o gizli su, o değerli maden avucumuzdadır.

Atalarımız, Oruç Dünyasında ne mutlulukları yaşadılar. Bize kalan bu kutlu miras'tan dolayı Allah'a ne kadar şükretsek ve atalarımıza ne kadar teşekkür etsek, azdır.

Diriliş Gazetesi, 1983
(Gün Saati)

GÖK ARMAĞANI ORUÇ

Yarın, Ramazan, Ne güzel.

Evet, oruç ve namaz, aslında birer borç gibi görünüyorlarsa da, gerçekte Allah'ın insanlara armağanıdır.

Gökten gelmiş armağanlardır, oruç ve namaz.

Oruçta, gündüzleri ağzımıza fizikötesi bir mühür vuruyorlar. Ahiretin mührü vuruluyor. Müslümanın yüzünde cennet ışıltısı görülüyor.

Gören göz bunu görüyor.

Acaba bu dünyanın hangi hazzı, hangi sevinci, orucun ve namazın getirdiği sevince denk olabilir?

Fizikle fizikötesi arasındaki perdeyi bir anda kaldırıyoruz oruçla ve namazla.

Oruç, türkçe bir kelime. Ama, arapça «urûc» veya «üruc» kelimesiyle ne kadar benzerlik gösteriyor, «Urûc» ise yüceliş, uçuş anlamlarına geliyor. Demek ki, oruç da, namaz

gibi, mü'minin miracına bir yol yordam oluyor. Yani insan, iki kanatla miracını tamamlar; biri namaz, biri oruçtur bu kanatların.

Oruç ayı, bizi, taptaze, yepyeni, mutlak âlemle benekli ve aşılı bir plana götürüyor. Günlük ve olağan 24 saatten, olağanüstü bir 24 saate giriliyor bu ay.

Dünya, yine kendi hizasına çekiliyor. Su su oluyor; buğday başağı yeniden buğday başağı oluyor; yemiş, yeniden yemiş oluyor.

Oruç tutmayanlar, ondaki büyük ruh oluşumundan haberli olsalar, ömür boyu oruç tütmak isterlerdi.

Ramazan geldi, evet. Şerefeler aydınlanacak ve gecemize anlam katacak. Teravihler, iftar sofrasının bereketi, sahurların kutluluğu, bize yepyeni düşünceler getirecekler.

Düşüneceğiz, yeni kapılar açılacak ruhumuza ve ufkumuza. Daralan ufuklar, genişleyecek.

Tarih, tabiat ve insan, bir arada olacak oruçta. Altın bir terazide tartılacaklar yeniden, bir kez daha.

Oruçla, ne kadar çağdaşız ve ne kadar kadim zamanların insanlarıyız.

Bozulandan, kokandan, çürüyenden uzaklaşacağız saatler içinde, günler içinde. Bozulmaz, çürümez ve kokmazdan esintiler gelecek bize.

Yarın, ramazan. Ne güzel, «İnce bir hurma dalını andıran» hilâlle birlikte, incelikler ayı geliyor.

Kendi kendinden uzaklaşan insanın kendine dönüşüdür oruç ayı.

Saniyelerimize, dakikalarımıza, ebedilik ve ezelilikten yakut damlalar düşüren oruç ayı.

Oruç ayı geldi. Cehennem uzaklaştı, cennet yaklaştı. Ne güzel!

Diriliş Gazetesi, 1983

ORUCU BENZERLERİNDEN FARK ETTİREN

Kur'an-ı Kerim'de orucun daha önceki ümmetlere de farz edildiği yazılı. Demek ki, Oruç, insanlık tarihinin bir kurumudur. Öbür dinlerde de bugün benzeri kurumlar vardır. Ancak orucun, öbürlerinden farkını şöyle sıralayabiliriz:

1 — Öbürlerinde imsak, belli yiyecekler üzerinde toplandığı halde, oruçta, gün boyu hiç bir şey yememe ve içmeme şeklinde tezahür ediyor. Yani öbürlerinde âdeta ağırlık noktası, besinlerin alınması üzerinde toplanıyor. Fizikî amaç, manevî amaçtan önde geliyor. Oysa, oruçta, manevî amaç, yani insanın yiyecek, içecek ve vücutla ilgili ihtiyaçlardan belli bir süre uzak durması, sağlık amacının ötesinde bir amacın asıl amaç olarak kabul edildiğini göstermektedir. Bir nevi genel riyazet (çile) amacıdır bu. Böylece insan, daldığı dünya uğraşlarının nisbî mantık ağından sıyrılacak, yaşayışa metazifik açıdan bakma şartına kavuşmuş olacaktır. Fizik sağlığı, insan, hele bugün, tıp biliminin

ışığında kendi kendine de sağlayabilir. Ama, orucun insana vereceği manevî sağlığın ikamesi müessesesi yoktur.

2 — Ramazan, bir ay olarak, bir nevi, toplumun manevî âleme seferidir. Toplum olarak müslümanlar, daha yoğun bir dinî atmosferde yaşarlar. Ramazan dünya içinde ahirete bir aylığına müslümanların toptan hicreti gibidir. Orucuyla, namazıyla, fitre, sadaka ve zekâtıyla, Kur'an okumalarıyla, Kadir gecesi kutlamasıyla, Bayramıyla, bütün bir ay öbür aylardan daha gözle görülür elle tutulur bir dinî yaşantı içine giriyor toplum. Daha önce ferdî olan yaşantı bölümleri de, bu ay toplumun tümü içinde bütünleniyor. Öbür dinlerin yortuları ya da imsakları da şüphesiz toplumsal bir olay özelliğindedir. Ancak ramazanın islâm toplumundaki etkinliği ve yoğunluğuyla öbürleri kıyaslanamaz.

3 — Ramazan ayı, dinî yaşantının ötesindeki ya da çevresindeki tüm hayatı, öbür dinlerdeki benzeri müesseselere göre, açık bir farkla, etkiliyor. Ekonomik, sosyal ve kültürel değişim, hareketleniş, bariz bir şekildedir ramazanda. Tüm hayat yeni bir renk ve anlam kazanıyor. Bir toplumsal metamorfoz olayıdır sanki. Bundan, ramazana giren toplumla ondan çıkan toplum arasındaki, her açıdan olan ilerleme farkını çıkarabiliriz. Ramazan, dini muhafaza eden bir ay. Ve ramazan, din durumumuzu ilerleten bir ay; dolayısıyla da hayat seviyemizi, ekonomik, toplumsal ve kültürel cepheleriyle de muhafaza eden ve hatta ilerleten bir süreç.

Oruç, gerçekten tarih boyunca gördüğü fonksiyonla da ortaya çıkmıştır ki, eşi olmayan bir din ve islâm müessesesidir. Eğilim olarak hemen münzevîleşmek isteyen insanı tutar tekrar toplum katına getirir, toplumsallaştırır. Toplumda

anonim olma kolaylığı içinde erimek durumunda olanı da "inziva der encümen" (toplulukta yalnızlık) kuralınca kişiliğine iade eder, yani toplum içinde kendi öz kişiliğini, halveti yaşamasını ister ondan ve ona bu imkânı sağlar.

Oruç ayı, Allahın, insanlığa kendi imkânlarıyla kendini islâm içinde oldurma ortamını sağlaması için bir bağışıdır. Bir şifa ayıdır toplum ruhu için. Bir diriliş ayıdır, insan için, toplum için ve bütün insanlık için.

Diriliş Gazetesi, 1983

ÇOCUKLUĞUMUZUN RAMAZANLARI

I

Ramazan, çocukluğumuzun ayrılmaz parçasıdır. Her ramazan geldiğinde o günleri bir daha yaşarız.

İlk «oruç tutmak» sözü kulağıma çalındığında, onu maddî bir şeyi tutmakla karıştırmıştım. Bahçede koşuşan hindileri tutmak gibi.

Çocuklara ilkin öğleye kadar oruç tutturulurdu, alışsın diye. Ben, ilk orucu tam tuttum. Sabrettim, bölmedim.

Çocuk, orucu ilk olarak tuttuğu gün, havaya kaldırılır, baş üstünde gezdirilir, omuzda taşınırdı.

Benim ilk oruç tuttuğum yıllar, yaz sonu ve sonbahar başlangıcı günleriydi. İkindiden sonra bağa gider cebimizi kurumuş üzümlerle doldurur, sonra ramazan topunun olduğu yere giderdik.

Kasaba'nın üst tarafında, bir kayalığa bir top koymuşlardı. Şehrin zabıta memuru (kendisine hoca diye hitap

edilirdi. Teravihlerde ilâhiler okur, gazeller okurdu. Ramazan başında «Hoş geldin ey Ramazan», sonunda «Elveda ey Şehr-i Ramazan» kasidelerini o okurdu. Dini bilgisi de vardı; kentin orijinal insanlarından biriydi. Zaman zaman hakkında bir rivayet gezinirdi dillerde) ezan okunur okunmaz topu ateşlerdi. Zülküfül Peygamber'in makamının bulunduğu dağa doğru top sesi bir ok hızıyla gider ve aynı hızla geri dönerek şehrin üstünde patlardı. Biz cebimizdeki iftarlıkları yiyerek geri dönerdik neşeler ve sevinçlerle eve. Ramazan başlangıcında, ayın batı dağlarının üstünde bir hilâl olarak arkamızda olduğunu, hep arkamızda olduğunu bilerek yürürdük.

Ve ay gün gün büyürdü, oruçlarımız gibi.

Bazan da sürüye kattığımız hayvanlarımızı almaya giderdik akşamları. Top biz orada iken atılırdı. Cebimizde iftarlıklarımız bulunduğundan telâşlanmazdık.

İftar soframız zengin olurdu hep her zamanki hayat ölçülerimize göre. Ve bahçedeki kuyuya sepetler içinde sarkıtılmış üzümler, tabii buz dolabında soğumuş olarak gelirdi soframıza,

Ve geceleri, sahur davulları uzaktan başlayarak, yaklaştıkça sesini artırarak gelirdi. Yine de kalkamazsak annelerimizin sabırla çağırmalarıyla uyanırdık.

Sahur, bizim için bir ziyafetti. Sık sık belirli bir tabldotu vardı sahurun. Şimdi anlatması güç olan. Sonraları bir yerlerde okudum, meğer atalarımızın sahur yemeği, ayniyle devam ediyormuş çocukluğumuzda.

İftardan bir müddet sonra camiye teravihe koşardık. Uza-

ktaydı cami, ancak koşarak yetişirdik. Bazen da mahallede bir evin damında (evlerimizin üstü dümdüz topraktandı) mahalle cemaatiyle kılardık namazımızı. Sahurdan sonra sabah yıldızını seyretmek en büyük zevkimdi. Sanki orada birileri vardı ve onlar da bizi seyrediyorlardı.

II

Çocukluğumuzun ramazanları, bize cennetten fragmanlardı sanki. İncir, üzüm ve benzerleri, cennet yemişleri gibi orucun eliyle sunulmuştu bize.

Çocuklukta tutulan oruçlar gönülleri yıkayan bir kevser gibi ruhun yedeğinde durur ve çağın kirlerine karşı bir savunma şifası gibi durur.

III

Ve ikindiden sonra Kur'an-ı Kerim okunurdu evde. Bütün evi o manevî hava kaplardı. Mağfiret havası. Baba Kur`an okur, anne yemek hazırlardı. İki nimet birbirine kavuşur, karışırdı âdeta. Sonra annenin Kur'an okuması sırası gelirdi. Araya sıkışmış çok özel bir vakit gibi. Babanın okuması bütün evin okuması gibiydi. Annenin okuması ise mahrem.

IV

Sonradan yaza geldi ramazanlar. Yazları sıcak olan bir bölgedenim ben. Uzak bir köye gittiğimi hatırlıyorum. Dönüşte her köyün çeşmesinde konaklayarak, elimizi yüzümüzü yıkayarak dönmüştük.

O sular, aklımda berraklıklarıyla billurdanmış gibi duruyor.

O kasaba, o bağlar, o çeşmeler, o ramazan topu, hepsi hatıralarımıza gömüldü. Fakat her ramazanda bir mucize simyasıyla dirilirler. Ağır çekimli bir film gibi, yaşadığımız ramazanın içinde ikinci bir kat olarak onları da yaşarız. Anne, baba, hala, teyze, amca, dayı ve kardeşlerle beraber.

Diriliş Gazetesi, 1983

ÇAĞRI

Müslümana ne mutlu ki, her yıl bir ay Tanrı'ya yakından yakın bir konuk olur. Oruç ayı, ilk anda belli belirsiz görünen hilâlin iki ucunda, bu konukluğun davetiyesini sallandıran aydır. Göklere bir çağrıyı içerir; göksel, ilâhî bir çağrıyı içerir bu davetiye, bu mektup.

Zaten, varoluş, Tanrıya konuk olmaktır. Bu dünya Tanrı'nın bizi ağırladığı ilk konukevidir. Sınayıp denediği bir ev. Yılda bir ay da, daha iç odalara, saraylara çağırır bizi Tanrı. "Bir pansiyoner olmaktan çık" der bize. "Biraz daha yakın ol." Tam yerleşiklik ve yerini bulmaysa, ölümden sonraki hayatta gerçekleşecektir.

Tanrı bizi bilmez mi ki, bu ilk konakta, ilk konuk yerinde deneyip sınıyor. Elbet bilir. Tanrı'nın bizi sınayıp denemesi, aslında, bizim kendi kendimizi sınayıp denememize yardımdır. Bizim kendi kendimizi sınayıp denememizdir. Bizi, varolmanın gerektirdiği bu yaman otokritik hengâmesinde, bu amansız iç kurcalaması karşısında yalnız

bırakmamak anlamına gelir, bu sınayış, bu deneyiş. Bir destekleme, bir moral vermedir bu. Yoklama görünümünde bir arka çıkmadır yani.

Bu sınavda, bu deneme dönemecinde, daha dayanıklı, daha güçlü, daha bilinçli olalım diye, yılda bir ay, bizi daha iç bölmelerde, sırları, şifreleri çözme bilimi temrinlerine çağırıyor; ağzımız mühürlü, yemek içmek gibi dünya işlerinden elimizi yumuş olarak, o manevî seansları yaşayalım istiyor Tanrı. "Belli saatler ölü gibi ol ki, en büyük diriliğe ve dirilişe, uyanışa ve aydınlanışa eresin" demektir bu.

"Ey mü'min, sana verilen bin bir nimetin hikmetini, fonunu oluşturan Büyük Nimete ermek için oruca sarıl" demektir bu. "Nimetlerin arkasında, onları anlamlandıran, amaçlandıran, değerlendiren, verim ve sonuçlarını kalıcı kılan büyük fon, oruç levhasıdır" gizli seslenişi duyuluyor ufuklarda, senede bir ay.

Kabuktan içe doğru yolculuk başlıyor oruçla. Öze doğru, dünyanın yüreğine doğru, dünya ötesinin kalbine doğru.

Tanrı, bize, çağrıyı duyma yetkinliği ve çağrıya uyma erginliği vermiş. Ne mutlu biz müslümanlara.

Dünya ilişkilerini, onlara olan gönül bağlarını kıra kıra, oruç ayının mânevî yücelikler vadinin gerçekleşmesini umacağız. Uhrevî âlemin kokuları yayılacak çevremize. Soluklarını hissedeceğiz göğsümüzde meleklerin.

Bu dünya gidecek, başka bir dünya, bu güneş gidecek, başka bir güneş, bu ay gidecek, başka bir ay, bu gündüz gidecek, başka bir gündüz, bu gece gidecek, başka bir gece gelecek oruç ayında.

Büyük değişim, içten içe gelişim, ötelere açılım doğrultusudur bu. Bu dünyanın kendi içinde ne esrarlı kıvrımlar taşıdığının bir işareti, bir örneğidir oruç nimeti.

Oruç, bu dünyanın, öbür gerçek ve ebedî dünyadan kopuk olmadığını gösteren, onu aslından ayırmayan, o kitabın devamı sayfalar olduğunu ifşa eden bir ilahî tebliğdir. O öyle bir köprüdür ki, iki dünyayı birbirine Mimar Sinan kudretiyle bağlar. Pamuk ipliğini sağlam ve kopmaz halatlara çeviren bir raptediş mantığının kimyasıdır oruç.

Eskiler, mânevî değişimi simya benzetmesiyle açıklıyorlardı. Bakırı altın ediyordu simya. Mânevî simya olarak, yollar da, insan ruhunu, nefsinin tutsağı olmaktan kurtarıp benlik üstü benliğe ve kimlik üstü bir kimliğe kavuşturuyorlardı. Oruç, bu yolların en büyük aracı ve en etkin ortamı demekti.

"Az yeme, az uyuma ve az konuşma (Kıllet-i taam, kıllet-i menam, kıllet-i kelâm) yi öneriyor, olgunlaşmak için, erginleşmek için, Marifetnâme'de İbrahim Hakkı Erzurumî Hazretleri. Oruç, yeme ve içmeyi gündüz saatlerinden kaldırmakla bu yolu açıyor, başlatıyor. Az uyuma ve az konuşma, onun kaçınılmaz sonuçları olacaktır tabii ki.

Müslüman, bu dünyada, hıristiyanın da, yahudinin de, dinsizin ve inançsızın da sahip olmadığı oruç mânevî donanımına mâliktir ki, Allah, onu bu mânevî kalkanıyla tüm iç ve dış kötülüklerden korumaktadır.

Evet, oruç, şeytanın, inançsızlığın, inkârın attığı oklardan mü'min kalbini koruyan Allah'ın tuttuğu bir kalkandır.

Fizikötesi bir zırh, bir kalkandır oruç. Namaz ve cihatsa, Allah'ın çekilmiş, kınından sıyrılmış kılıcıdır. Tüm islâm ve iman düşmanlanna karşı. Büyük cihadın kılıcı ise, oruçtur.

Oruç, namaz, hac, zekât, mü'min için, ölçülmez kudrette fizikötesi güçlerle destekli, besli ve donanmış bir nimet, bir seçkinlik, bir savunma ve ileri atılma güvencesi ve silâh bütünü demektir.

Allah'ın lütfettiği ilâhî süvarilik gereksinimidir oruç. O süvarilik ki, binicisini, ufuklan aştırarak, Tanrı'nın en has ülkesine, cennetine götürecektir.

Haftalık Diriliş, 1989
(Fizikötesi Açısından II)

ORUÇ ÜLKESİ

Oruç, metafizik âleme açılan pencerelerin ortamıdır mümin için. Fizik karartıların gönül ışığıyla silinişi. Öteleri görüş ve ötelere eriş, maddî perdelerin inceltile inceltile öteyi gösterir hale getirilişi.

Oruç, yaşadığımız günlük ve gündelik hayatı âdeta bir rüyaya çeviren mutluluk anahtarı. Kanatlanan gün demek oruç ayının gündüzü. Yerçekiminin etkisinin kayboluşu sanki benliğimiz ve eşyamız üzerinde.

Namazla, duayla birleşince oruç, büsbütün renklenmiş ve güçlenmiş olarak bizi, fizikötesi donanımların yıldızlı harmanisine bürür.

Kalbimiz, islâmın kişi için tayin ettiği edimlerle mümin kalbi haline gelir. Oruçla, namazla, hac ve zekâtla, kalb, kalb olur. İnanç, kalbde bu tür tecrübelerin tekrarıyla kökleşir. İnançtan davranışa, davranıştan inanca sürekli bir akış, oruç, namaz ve hac gibi ibadetlerin sağladığı bir kan dolaşımıdır.

Sebepsiz değildir oruç, sebepsiz değildir namaz. Mü'min kişiliğinin oluşması için temeltaşlarıdır. Bina, ruh binası bunlarla kuruludur. Mânevîyatın kalesi, bunlarla yıkılmaz olur, pekişir.

Zaman, insanı hep ölüme doğru götürürken, ramazan gelir, diriliş ayı başlar. Oruç ayı insanı ölüme değil, diriliş aydınlığına götürür. Âb-ı hayatta yıkanmaya, çiğ tanesinde göğü seyretmeğe ve gökkuşağının altından geçmeğe.

Oruçsuzluk ne büyük bir boşluk olurdu, oruç zorunlu olmasaydı mü'min için. Tek kişiyle başlar ve biterdi o. Oysa, ramazanda tüm müslümanların bir ay oruç tutması, orucu toplum olayı haline getiriyor. Somut hale geliyor toplum ortasında oruç anıtı.

Tabiatı daha iyi hissetmek ve dinlemek, onun söylemek istediğini daha iyi anlamak için oruç mucizesine sahiptir müslüman. Kavramların yeniden yoklanması, tanımların yeniden yapılması için çıkarılmış bir davetiye gibidir oruç gündüzleri ve geceleri.

Ve her yıl zayıflayan toplumun din bağı, yeniden güçlenir onunla. Dinin kası ve damarlan çalışır hale gelir.

Oruç, insanı, yeniden varolma, yeniden yapılanma, yoğrulma yolunda bir ay süren bir çileye tâbi tutar. Riyazetlerin en güzeli, en ilâhisi, en içlisidir o.

Oruç, ruhun, madde üzerindeki zaferini ilân için verdiği bir savaşın adıdır. Zorludur bu savaş. Sonunda, hasat derlenir bu iradenin savrulduğu harmandan.

Hırsla, ihtirasla dünyaya bağlanmanın, âdeta ahireti unutmanın mevsimlerinin geçtiğini, din gününün geldiğini ilân

eden bir sancaktır çekilmiş insanlık ufku burçlarına oruç.

Oruç, dereceler halinde, belli sürelerde dünyanın tatil edilmesi demektir insan için. Ve ahiretin örtülerinin kat kat açılması demek. Süreklice bir gidiş geliş, bir med ve cezir dünya ile ahiret arasında. İnsan, bu gidiş gelişledir ki en büyük ilerlemesini yapacaktır ruh ve mânevîyat alanında.

Çağımız, sadece maddî sağlığa önem veren bir çağ. - Gerçi o da bugün hiç bir çağda olamayacak kadar tehlikeyle karşı karşıya.- Ruh sağlığı, beden sağlığından önce gelir. Çünkü: beden sağlığına dikkati de, ancak ruh sağlığı olanlar gösterecektir. Oruç, beden sağlığı için de tükenmez bir sıhhat hazinesi gibi etkide bulunmaktadır. Gıdaların tazelenen idraklerle alınması, herhalde vücudun dirilişinde birinci uyarı ve bilinç yerine geçecektir.

Ay gelip ramazanı getirdiğini müjdelediğinde ne kadar sevinsek azdır. Bize müslümanlığımızın daha bir güçlenip ilerideki yıllara geçeceğinin garantisini getirmiştir çünkü. Bize, gündüzü ve geceyi tüm anlamıyla getirmiştir. Namazları, sabırları ve şükürleri, hamdleri getirmiştir. Rızkı, rızk düşüncesini ve tevekkülü getirmiştir. Nimet fikrine erdirmiştir bizi.

Oruçla namaz arasında da büyük yakınlık vardır. Sanki namaz, orucun, insan uzuvlarına yerleşmiş bir ruh olarak, kımıldanış ve kanatlanışından meydana gelmektedir. Oruç da, namazın süzüle süzüle bir buğu olup ruh, beyin ve kalbi tutmasıyla oluşmakta. Bunun için âdeta birbirine âşıktırlar. Birbirlerini çağırıp dururlar hep her bahaneyle.

Ruh, oruç ülkesinde büyümenin sırrını keşfeder.

Haftalık Diriliş, 1990
(Fizikötesi Açısından III)

KARA BAYRAMI AKA ÇEVİRMEK

Mutlu çağları, mateminden de, bayramından da hemen görüp tesbit edebilirsiniz. Çünkü: bu çağların matemi tam matem, bayramı som bayramdır. Toplum, en büyük duyarlılıkla yaşar sevincini, üzüntüsünü. Belli etse de, etmese de, ölüm ve hayat karşısında, coşku ve düşünceye dalışı, dolu dolu yudumlar. Ama, bu çağlar, toplumların medeniyet ilkbaharları gerilerde kalıp da sonbaharlarının yaprak dökümü günleri gözüktü mü, işler bir hayli karışır. Beyaz ipliği siyah iplikten ayırmak zorlaşır. Bayramlarda matem çizgileri, matemlerde irade çöküşünün sırıtışları belirir. Sfenks iskeleti, çürük dişlerinin arasından toplumun kara bahtına âdeta korkunç bir görünüm içinde gülmektedir.

Bayram, iki yüzyıldır islâm dünyası için, içi acılıklarla dolu bir yemiş gibi sunulmakta kader tarafından bize. Ne kadar çelişkili bir psikolojiyi yaşıyoruz bayramlarda! Gereğince üzülemiyoruz, ne de olsa bayramdır diyoruz, gereğince sevinip neşelenemiyoruz, gözlerimizin önünde is-

lâm âleminin her tarafındaki trajik levhalar canlanıyor. Filistin'de, Gazze'de esaretin en acı, en hor hakir kılıcı türü altında ezilen müslümanlar geliyor gözümüzün önüne. Beyrut geliyor, Afganistan'da on yılı aşan savaş ve savaşın yıkıntıları geliyor. Tütmez ocaklar, sahipsiz yetimler geliyor aklımıza. Haykırarak ağlamalı mı bayram gününde. Bu da olmaz. Çünkü: bayramın da bir hakkı var üstümüzde. Bayram şekerini zakkum meyvesi yapamazsınız. Gecenin gece, gündüzün gündüz olduğu gibi, bayramın da bayram olması lâzım, hiç olmazsa bir nisbet derecesinde.

On yıl İran'la Irak'ı çarpıştıran Batı, nice yıkımlara sebep oldu. Bu yaralar, her bayramda kanayıp duracaktır suçsuz insanların evlerinde. Azerbaycan'da tankların ezdiği gençler için nice ev, bu bayramlarda yas tutacaktır.

Evet islâm âlemi, nerdeyse yüzyıllar oldu, hep kara bayramları yaşıyor. Ak bayramları unutmuş gibi. Bayramlarımız üzerine sabahın gümüşsü beyazlığı, ışığı saçılmıyor. Bayram aydınlıklarında bile yer yer karanlığın çizgileri hakim.

Evet, bayramlar terkedilmez. Gerçek bayramlarımız gelinceye kadar, acı acı da olsa, buruk buruk da olsa, bayramlarımızı kutlayacağız. Bir hatıra gibi kutlayacağız.

Geleceğe bir hazırlık gibi kutlayacağız. Kara bayramları ak bayramlara çevirme umudu kaybolmasın diye kutlayacağız.

Sonra bir gün, bayramları gerçeğine dönüştürmenin sırrını aramaya başlayacağız ve mutlaka bulacağız.

Tabiatı yozlaştırılmaktan kurtarma gibi tarihi de hakikatına kavuşturma savaşı o gün başlayacaktır.

Haftalık Diriliş, 1990
(Fizikötesi Açısından III)

RAMAZANIN AYNASINDA HAYAT

Bir müslümanın oruçla ve oruç ayı olan ramazanla ilişkisi, alış verişi, onunla içli dışlı oluşu, çocukluktan başlayarak bir ömür devam eder. Onun içindir ki, insan, hayatının hangi safhasında olursa olsun geriye dönüp baktığında, yalnız karlı kışları, sıcak yazları, renk çağlayanı baharları, ölüm düşüncesini sararmış yapraklarda bir oya gibi işleyen sonbaharları değil, aynı zamanda her yıl kendine mahsus bir mevsim, beşinci mevsim, uhrevî ve ulvî bir mevsim gibi gelip insanı bütünüyle kavrayan ramazanları da hatırlar. Falan yılın ramazanında şöyle bir olay cereyan etmişti diye düşünür insan. Geçmiş zaman ramazanlarını ömrünün olduğu kadar kişiliğinin de bir oluşturucusu olduğunu unutmaz.

Ramazan, biz müslümanların kimlik hamurumuza bir güneş ışığı gibi sızmıştır. Kişiliğimizi mayalamıştır o. Kişiliğimiz, onunla, o, kişiliğimizle yoğrulmuştur. İnsan ruhuna tabiatüstü pencereler açan odur. Ruhumuzu fizikötesine bitiştiren, ölümden sonrasını yeni başlangıçlar için çıkış

noktalarıyla, umut benekleriyle donatandır o.

Ramazan, ruh için anlık bir tad, bir şok değil, bir süreç olma yanıyla başlı başına bir oluşum, gelişim ve eriş denemesidir. Ruhun olgunlaşma tecrübesidir.

Böyle olunca insan hayatında tuttuğu yeri ölçmek kolay olmadığı gibi onu ne kadar değerlendirirseniz yeridir ve o değerlendirme boşa gitmez.

Siz onu ne kadar değerlendirirseniz kendinizi o kadar değerlendirmiş olursunuz.

Oruç ve onun sürekliliği olan ramazan, kendimizi gerçek kendimiz yapmak için Allah'ın bize lütfettiği mucize bir nimettir.

*

Her müslüman, ömür boyu, oruçla olan "macera"sının, sadece vücudunun değil, kalbinin, beyninin, hayatının ve ruhunun da bir macerası olduğunu bilir. Her müslüman, orucu yaşar. O, yaşamımıza girer ve onun olmazsa olmaz bir parçası olur.

*

Ben de, her müslüman gibi, bu tatlı, ulvî ve sevgili macerayı, Allah'a hamdolsun, doya doya, dolu dolu yaşadım.

*

Çocukluk ramazanlarını hatırlıyorum. Güz vakti, bağımıza gidip dalında kurumuş üzümlerden toplamış ve cebime koymuş, ramazan topunun atıldığı yere gitmiştim. Top Zülküfül Dağı(diğer adı Makam dağı)'na doğru duman-

larını savururken, ben eve doğru yollanıyor ve cebimdeki kuru üzümleri tane tane yiyordum.

Ondan öncesi de var: ilk oruç tuttuğumuz gün. Çocuğa, bir yazımda da belirttiğim gibi daha çok küçükken, oruca alıştırmak için, yarım gün oruç tutturulur. Tam gün tuttuğunda ise omuzda taşınır ve ödüllendirilir.

Ben de, beş yaşındayken, ilk kez orucumu tuttuğumda, öyle öğleye kadar değil, tam tutmuştum. Ve yalnız bir gün değil, bütün ay. Ve ödül beklemeyecek kadar tabii bir olay sayarak.

*

Ondan öncesi de var. 2-3 yaşlarında idim. Maden ilçesindeydik (Elazığ'a bağlı Ergani Bakır Madeni denilen ve o zamanlar bakır fabrikasının bulunduğu ilçe). İlk kez, "oruç tutma" sözü o zaman kulağıma çalındı. Bu "tutma" kavramını yaşım gereği, soyut değil, somut anladığımdan evimizin civarında dolaşan hindileri de kovaladığımızdan, "hindi tutma"yla aynı cinsten bir şey zannedip "ben de oruç tutuyorum" demiştim. Oruç tutmayla hindi tutma biribirine karışmıştı. Öylesine somut bir oluştu benim için.

*

Çocukluk yılları ramazanları. Dağdaki bahçedeysek, yanlışlıkla veya daha doğrusu unutkanlıkla bir meyva yiyerek orucumuzu lekelememek için ne kadar uyanık bir dikkatimiz vardı. Üzüm salkımları asmalardan aşağı sarkar ve vişneler koyu kırmızılıkla koyu yeşil yapraklar arasında bir loşlukta kendilerini saklarken, incirler, kış elmaları, ekşi dutlar ve cevizler, hepsi hepsi, sessiz sedasız "biz bura-

dayız" derlerdi. Ve gurup karanlığı bir mızrak boyu doğuda yükselir, karşımızda Sakızlı dağı yavaş yavaş bahçeleriyle birlikte karanlığa gömülürdü. Kuşlar akşamı karşılarlar, ağaçların arasında son ışıltılar, kaçışan ve yuvasına giden böceklerin hareketlerinden haber veren işaretlerdi. Şehirden uzakta olduğumuz için top sesi ve ezan sesi gelmez, tabiatın içinde yine saf tabiattan aldığımız uyarılarla iftarımızı açardık.

Şehirdeysek, kasabanın üst sınır bölgesinde olan evimizden gece teravih namazı için camiye koşmak zevkini kaçırmazdık. Ramazanın başında, namaz arasında "hoş geldin ey ramazan" kasidesi okunurdu. Ramazanın ortasında yine ramazanı öven bir kaside, sonunda da mutlaka "elveda ey ramazan" kasidesi okunurdu.

Bazı ramazanlar şehrimizde karagöz oynatılırdı. Karagözcüler nereden gelirlerdi? Diyarbakır'dan geld'klerini sanmıyorum. İstanbul'dan geliyorlardı.

Bir iki kahvede de gençlerin katıldığı "tombala çekilişi" yapılırdı. Penceresinden baktığımızda, lüks (halk lüküs derdi) lâmbası ışığında, yüzlerdeki heyecanın bir loş gölge gibi dolaştığı gözlenirdi.

Bazı sıcak yaz gecelerinde damlarda teravih namazı kılardık. Bir gün, çarşıda damda namaz kılarken babamın dostlarından bir zat, çok farklı kasideler okumuştu. Şehrimizde geçici olarak bulunuyordu. Evimizin önündeki bağdan bir kaç kez babam benimle evine üzüm göndermişti. Sonradan, onun Elazığ'da kahvecilik yaptığını, herkesin onu, gençliğindeki tarikat uğraşmaları sebebiyle "şeyh" lakabıyla andığını duymuştum. Nedense, Şems deyince hep

onu hatırlardım.

*

Ortaokuldayken ramazan yaza gelmişti. Tatilde, bir işle ilgili olarak kardeşlerimle bir köye gitmiştik. Oruçtuk. Dönüşte hava sıcak, güneş yakıcıydı. Yolda terlemiş, çeşmeden çeşmeye buz gibi sularda elimizi yüzümüzü yıkaya yıkaya gitmiştik. O sulardan içememek, işte oruç, oydu. Ama, o, ne kadar yüceltmişti biz çocukları. Ter içinde, yorgun, susamış, gün batımında şehrimize dönerken, ne kadar sabırlı, ne kadar dayanıklı, ne kadar mutluyduk.

*

Lise son sınıfta, ramazan bitirme sınavlarına gelmişti. Bitirme sınavları (ki, biz o zaman sınav demez imtihan derdik) sözlüydü. Bir de Olgunluk imtihanları vardı ki yazılıydı. Bütün bu sınavlar boyunca oruçluydum. Günler uzun, hava sıcaktı. Parasız yatılı okuyordum. Sahur yapmadan oruç tutuyordum. Çünkü: o dönemde "oruçluyum" diyemezdiniz ve öğle yemeğinin sahur için ayrılmasını isteyemezdiniz. Buna hakkınız yoktu. Ama, doğrusu, oruç, günü uzatmış, böylece ders çalışma verimimi arttırmıştı.

Liseyi bitirirken, başarıyı, birden fazla zafer gibi algılamıştım. Zaferlerden biri de oruçlu olarak sınav geçirmek zaferiydi.

*

Üniversite yıllarında, ramazan, ilkbahar aylarına rastlamıştı. Bir nevi, sene sonu sınavlarına hazırlanma aylarına. Gece sahura kadar ders çalışma imkânına kavuşmuş oluyor-

duk. Gece, oruç tutan bir iki arkadaşla beraber Fakültemizin olduğu Cebeci'den Samanpazarı'na kadar yürür, sahuru orada yapardık. Bazı geceler de yurdun yemekhanesinde. Fakülte kantin ve gazinosunda (yurdun kahvesine gazino denirdi. Kahvehane veya kıraathane demek gerekirdi. Şimdi olsa belki kafe denir.) arkadaşlarla çay içip sohbet etmek; unutulmaz hatıralardandır elbet. Cuma günleri Hamamönü'ndeki Mehmet Âkif Ersoy Sokağı'nda bir camide vaaz eden, hutbeyi okuyan, o günlerin Ankara'sında meşhur bir hocayı dinlemek imkânımız olurdu.

*

Daha sonra, İstanbul yıllarım ve dolayısıyla ramazan anılarım vardır. Önce evimiz Fatih'teydi. Annem, babam, kardeşlerimle. Evimizin terasından Fatih Camii, Şehzadebaşı Camii, Süleymaniye Camii görünürdü. Her taraftan gelen ezan sesleriyle ramazan akşamları ne kadar zenginleşirdi.

Fatih Camii ve avlusu, teravih namazında dolup taşardı. 1956 yılı ramazanıydı. Ben maliye müfettiş muavini (yardımcısı) idim. Akşam, mesai saati bitince hemen çıkılmazdı daireden. Bir iki saat daha çalışır, sonra çıkardım. Bir de o yıl Büyük Doğu, günlük gazete olarak çıkmaya başlamıştı. Öğleleri ve akşamları oraya koşuyordum. Eve döndüğümde iftar çoktan yapılmış olurdu. İftarı geç yapmamdan dolayı annem üzülürdü. Oysa üzülecek bir şey yoktu. Gazetede o saatler önemliydi. Gençlik, görev yapmak, geç de olsa eve gelmek, bunlar, o ramazanın bereketli başaklarındaki buğday tanelerini inci tanelerine çeviren hayat değerleriydi.

Daha sonra Beşiktaş. Annemin ölümü. Ortaköy'e geçiş. Ailemizin bir kez daha kasabamıza geri dönüşü. Bunlar da ramazanlarımızın ve bayramların tanık olduğu acı kader levhaları.

*

1960 ramazanı. Ankara'dayım. Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü kontrolörü olarak, Denizciler Caddesi'ndeki Yeğenbey Vergi Dairesi'nde arkadaşlarla birlikte çalışıyoruz. Unutulmaz yıl. En azından benim için. Ortalıkta ihtilâl havası esiyor. Denizciler Caddesi, memuriyet yaptığımız cadde. Caddenin başındaki otelde kalıyorum. Yemek yediğimiz lokanta, bir tanıdığımızın. Cami, eski camilerden Leblebici Camii. Hamamı da bulunan bir cadde. Diriliş'i ilk kez, burada çıkardım. Matbaa da bu caddedeydi. O zamanlar çıkan Hilâl dergisi de bu caddedeydi. Osman Yüksel'in hem evi, hem kitabevi, hem dergisi Serdengeçti'nin yazıhanesi olan bir dükkân da çok yakın bir sokaktaydı. İftarımızı ve sahurumuzu o lokantada yapar, çayımızı Hilâl'in bulunduğu hanın çaycısından getirtir, gece, dairemizde çalışırdık.

O ramazan dopdoluyduk. O ramazan, Diriliş'in doğduğu ramazandır.

*

1961 kışı. Ağrı'nın merkezi olan Karaköse'de yedeksubay olarak görev yapıyorum. 1960 ihtilâl havası hakim her şeye. Otelde kalıyorum. Aynı otelde kalan liseden arkadaşım savcı, kurt baltasını omzuna atıyor, korkunç kış soğunda (Karaköse'nin soğuğu Erzurum'dan çok fazla olur. Fakat,

meteorolojide daha çok Erzurum söylenir), karlara bata çıka, sahura giderdik. İftardan sonra bir kahveye uğrar, çay içerdim. İlk çayı karanfilli olarak yaparlardı. Daha sonra otele gider, kitap alır, oturulabilir bir başka kahveye giderdim. Ağrı'nın çayları , Van'ın ve bir yolcu olarak geçerken içtiğim Adilcevaz'ın çayları gibi eşsizdi.

*

Ve yine İstanbul. Bayazıt ve civarında iftarlar. Gençlerle birlikte. Teravih ve sonra kıraathane. İstanbul Üniversitesinin karşısında. Arkadaşlarla buluşma. Sohbetler. Sağ-sol kavgalarının kızıştığı ortamda yazdığımız yazılar. Gelenler gidenler Anadolu'dan gelenler de bizi orada arıyor. Kitaplarımız orada, gazete yazılarımız ilkin orada ortaya çıkıyor. Dostluklar, nadiren de olsa kırgınlıklar. Sanki ikinci ev, ikinci yazıhane orası. Ramazan, bütün cepheleriyle yansıyor oraya. Işığıyla, aydınlığıyla, aynalığıyla, loşluğuyla, gölgeleriyle, kabartmalarıyla. Kuruluşunu ve çok sonraları kapanışını gördüğümüz kahve. Sonra ona bir yazlık kısım eklendi. 1962-1970 arasında geceleri genellikle ordaydık. 1965 e kadar yazları memuriyet dolayısıyla Anadolu'nun muhtelif yerlerine gittim. 1965 de Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü kontrolörlüğünden ayrıldım. Diriliş'in ikinci ve kesin doğuşu 1966 da oldu. Geceleri kıraathanedeydik. Evlerimiz elverişli değildi buluşmalara. Yazıhanelerimize gündüz gelenler çok sayıda değildiler. İşleri ve okulları dolayısıyla gündüz gelemeyenler gece kahvede yanımıza geliyorlardı. Diriliş'in çıkışı, kahvede bir esinti, bir dalgalanma doğururdu. Olaylar farklı ve çeşitli yorumlarıyla oraya yansırdı. Dergi kapandıktan bir süre sonra yazmaya başladığım Babıali'de Sabah Gazetesi, daha geceden

kıraathaneye gelirdi. Çok defa Sütun yazılarımı orada yazmıştım. Ve ordan götürür, matbaaya verirdik. Bütün bunlar gece olurdu. Ramazan geceleri, bu faaliyetlere bir bereket ufku vè sağnağı gibi tesir ederdi.

Memuriyetten ayrıldığım ve henüz bir yerde yazmaya ya da Diriliş'i tekrar çıkarmaya başlayamadığım 1967 yazı, oldukça parasız olduğum yaz, mânevî duyguların en yoğun hale gelişiyle doğmuş olan Kıyamet Aşısı yazılarını getirmişti. Maddeten büyük bir yokluk içinde de olsak, mânen, onun tersine, dolu dolu bir zenginliği yaşıyorduysak, mutlu olmamak için bir sebep yok demekti. Evet, mutluyduk. Mutluluğumuz da, görünmemesine karşın, en sağlıklı kaynaktandı.

O ruh, sonunda ramazanla birlikte, Sütun yazılarını getirdi. Gazetede yazdım. İlkbaharda Hızırla Kırk Saat ve yazın Taha'nın Kitabı'nın bazı bölümlerini yazmıştım. Sütun'dan sonra Taha'nın Kitabı'nı sonraki baharda tamamlamış oldum. Allah'ın bütün bu lütuflarında şüphesiz o ramazanlarda yaşadığımız ruh hallerinin, parıltıların, çağrıların, donanımların, kazanımların, çağıltıların payı vardır.

1969 da yeniden Diriliş çıktı. 1971 e kadar sürdü bu çıkış. O ramazanlarda , Kadir gecelerinde, Eyüp Sultan, Merkez Efendi, Sümbül Efendi, Fatih, Şehzadebaşı, Bayazıt, Süleymaniye ve Sultanahmet gibi camileri dolaşma, oralarda iftarlar yapma, türbelerde ve mezarlıklarda yatanlara fatihalar okuma, İstanbul'un içinden veya dışardan, Trakya, Ege ve diğer illerden gelen büyük halk kitlesini set üstündeki bir kahvenin önünden izleme, bu ortak mânevî ruh şölenine katılma, bize unutulmaz saatler yaşatırdı.

1971 de tekrar Ankara'ya gittim. Memuriyete geri dönüş. Dâvalar vardı. Ben oradayken sonuçlandı ve mahkûmiyetler geldi. 1974 affına kadar süren bu üç yıllık dönemde, ramazanları, Ulus'ta Hacı Bayram civarında geçirdim. Cumaları Hacı Bayram'da namaz kılar, iftarları Ulus'ta yada Denizciler Caddesinde yapardım. Hacı Bayram, Zincirli Camii ya da Tacettin Camii, Aslanlı Camii, Ubeydullah Camii, Karyağdı Sultan Türbesi v.b. eski Ankara'da yine geçmişimize ve medeniyetimize mahsus bir havayı bize teneffüs ettirecek tarihî mekanlar ve hatıralardı. Çankaya'da otursanız bile, eski Ankara'yla ilginizi kesmezseniz sizin için birden bir boşluğa düşme, mazisiz ve dolayısıyla geleceksiz kalma tehlikesi kolay kolay belirmez.

1974, tekrar İstanbul'a dönüş. Gazetede kısa bir süre yazma, tekrar Diriliş'in çıkışı, bütün kitaplarımın yayınlanışı. Kimi zaman aylık, arada haftada iki kez çıkma, 1983 te beş ay kadar günlük olarak çıkma, sağ-sol çatışması içinde yeni kitaplar yazma ve yeni kitapların baskılarının yapılması. 1980 darbe havası... Bütün bunlar, her yıl gelen ve artık alıştığımız tarzlarla yaşadığımız ramazanların ve kadir gecelerinin ve bayramların ruhumuzun semasını yıldız yankılarıyla doldurup yaldızlaması arasında sürüp gitti.

Devirlerin ve şartların ağırlığı, üstüste katlanan olumsuzlukları 1983-1988 arasında ne yazık ki beni hareketsiz bırakmıştı. Kitapları bile yeniden basamıyorduk. Bir umutsuz dönemdi. Ancak 1988 yılı ramazanının on beşinci günü bana gelen büyük bir baş dönmesi, bütün bu kararsızlıklara son verdi. Bütün yorgunluklar, ruhun hayata küsüşü sona erdi. Âdeta yaşlılık gençliğe döndü; olumsuzluk birikimi sıfırlandı. Diriliş yeniden yedinci kez ve dönem olarak çıktı.

1992 Şubatına kadar sürdü. O hızla 1990 Martında partimizi, Diriliş Partisi'ni kurduk.

Yedi yıl süren parti döneminde, ramazan geceleri, sohbetler, şehirleri ziyaretler, bayram toplantıları, bizim için unutulmaz, âdeta mermere işlenmiş hatıralardır. Toplu iftarlarımız çok az sayıdadır. Diğer parti cemaatlerine göre. Ama, gecelerin değerlendirilmesi, Allah'ın izniyle, en çok, sanırım bize nasip oldu.

Daha sonraki yıllar da, kandil geceleri, kadir gecesi ve ramazan geceleri ve bayramlarda yakınlarımızla bir araya geldik. Bugüne kadar, bu mânevî birliktelikler, Allah'a hamdlar olsun, devam etti ve devam ediyor. Allah'tan dileğimiz ölünceye kadar da böyle sürüp gitmesidir.

Ekim 2004

SON

İÇİNDEKİLER

7 Betonları Kıran Oruç

9 Samanyolunda Ziyafet

12 Oruç ve Çocuk

15 Orucun 24 Saati

18 Orucun Ömrü

22 Aktüalite

24 Altın Gece

26 Bayram

29 Konuk

34 Sürekli Mucizeler

38 Her Yıl Bir Mucize Gibi Gelen

41 Oruç da Acıkır

44 Diriliş Saati

47 Silâhımız

50 Yankı

53 Bir İftar ve Ötesi

56 Kadir Gecesi

59 Yolcu

62 Bayram

65 Oruç ve Diriliş
75 Orucun Ruhu
79 Ruhun Silâhları
83 Ruhun Şöleni
86 İnsan ve Oruç
88 Görünen Aya Selâm
93 Hicretten Miraca
97 Oruç Dünyasında
99 Gök Armağanı Oruç
102 Orucu Benzerlerinden Fark Ettiren
105 Çocukluğumuzun Ramazanları
109 Çağrı
113 Oruç Ülkesi
117 Kara Bayramı Aka Çevirmek
120 Ramazanın Aynasında Hayat